

PANORAMA MAASVALLEI

DEFINITIEF — MEI 2024

INHOUDSOPGAVE

	Inleiding	3
1.	Aanleiding en aanpak	4
2.	Karakteristiek, bestaande ambities en opgaven	10
03	Ontwikkelingen op kaart	26
4.	Panorama Maasvallei	31
5.	Schuurpunten en mogelijke oplossingsrichtingen	69
6.	Raakvlakken met andere programma's	71
	Bronnenlijst	76
	Verklarende woordenlijst	77
	Colofon	78

Inleiding

De Maasvallei staat voor een aantal complexe opgaven: hoe kunnen we de Maasvallei - als onderdeel van ons totale riviersysteem – voorbereiden op de klimaatverandering (met vaker en extremer hogere en lagere rivierafvoeren), hoe is de wisselwerking tussen keuzes op systeemniveau van de rivier en de regionale en lokale ontwikkelingen, wat betekent dit voor de ruimtelijke inrichting en de gebruiksfuncties (zijn er grenzen aan het water- en bodemsysteem?), en voor de veerkracht van de rivier en de leefbaarheid voor haar bewoners en gebruikers.

Een enorme opgave met soms verregaande consequenties, die we bij voorkeur integraal oppakken met als richtinggevend kompas het Panorama Maasvallei.

Het Panorama Maasvallei geeft een *wens- of streefbeeld* voor 2050, met een doorkijk naar 2100. Op basis van de karakteristiek van de zo unieke Maasvallei geeft het een beeld van de ambities die er op allerlei vlakken zijn, de kansen en mogelijkheden om dit toekomstige beeld te bereiken en het geeft richting bij het maken van ruimtelijke keuzes door middel van beslisregels en schuulpunten; daar waar keuzes niet evident zijn.

Het Panorama Maasvallei is een inspiratiedocument en discussiestuk bij allerlei vraagstukken over de toekomst. Het geeft geen blauwdruk voor die toekomst.

Het Panorama Maasvallei is geen allesbepalend, compleet beleidsdocument maar een beeld van ambities, kansen en mogelijkheden.

Het is ook nadrukkelijk de bedoeling om het gedachtengoed van het Panorama Maasvallei levend en actueel te houden. Na verloop van tijd volgt een actualisatie cq. herziening op basis van nieuwe kennis en inzichten.

Het Panorama Maasvallei staat niet op zich. Er komen veel transitie op de ruimte af en de druk op de ruimte is groter dan ooit tevoren. Meer dan ooit zijn alle overheden vanuit allerlei beleidsvelden bezig met deze transitie.

Zo is het Panorama te beschouwen als een nadere uitwerking van het Ruimtelijk Voorstel dat de Provincie Limburg momenteel opstelt. Tevens is het vergelijkbaar met de ontwerpende onderzoeken voor een aantal deelgebieden in Limburg, waar ook de ruimtelijke opgaven voor de toekomst inzichtelijk worden gemaakt. met elkaar worden geconfronteerd. Daarnaast werken veel gemeenten aan hun Omgevingsvisie, of aan uitwerkingen hiervan.

De aanleiding om aan de slag te gaan met een Panorama is divers.

Een eerste aanleiding is de afspraak over het vervallen van de status rivierbed achter de kering, zodra die aan de norm voldoet; hoe willen overheden omgaan met deze gebieden? Een tweede aanleiding was het zomerhoogwater van juli 2021; wat betekent een dergelijke extreem hoge afvoer voor de Maasvallei?

Daarnaast kan het Panorama bijdragen aan het programma Integraal Riviermanagement, de borging van ruimtelijke kwaliteit in de HWBP-projecten en – last but not least - geeft het concrete invulling aan het concept Water en bodem sturend.

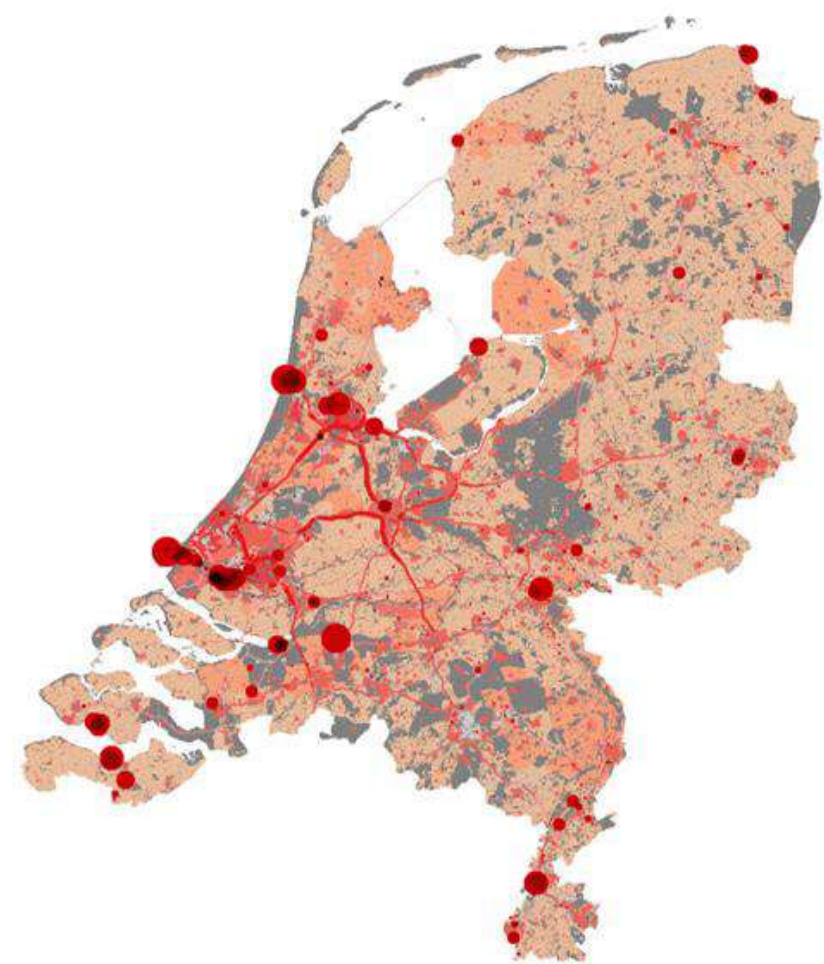
Het Panorama Maasvallei is, via een intensief en participatief proces, een product van alle overheden die betrokken zijn bij de Maasvallei. Het is uiteindelijk vastgesteld door de leden van het Bestuurlijk Platform Maasvallei als een gezamenlijk werk- en inspiratiedocument. In dit Bestuurlijk Platform bespreken alle ‘Maasvallei’bestuurders zaken rondom hoogwaterbescherming langs de Maasvallei en alle ruimtelijke ontwikkelingen die daarmee samenhangen.

01 AANLEIDING EN AANPAK

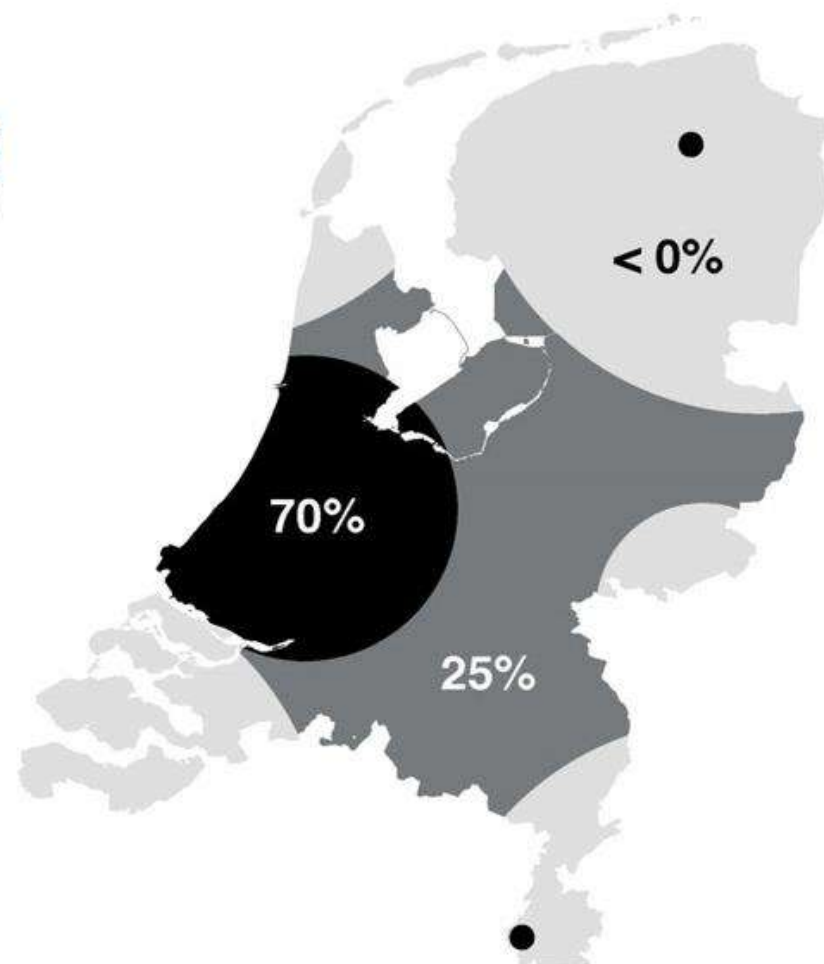
- 1.1 WAAROM EEN PANORAMA MAASVALLEI?
- 1.2 WAT ZIJN DE AANLEIDINGEN VOOR EEN PANORAMA MAASVALLEI?
- 1.3 WAT IS DE FUNCTIE VAN HET PANORAMA MAASVALLEI?
- 1.4 WAT IS HET PANORAMA NIET EN WAT IS HET WEL?
- 1.5 LEESWIJZER

1.1 Waarom een Panorama Maasvallei?

Nederland, en daarmee de Maasvallei, staat voor een aantal complexe uitgaven: aanpassing aan klimaatverandering, landbouw die op de grenzen van het bodem- en watersysteem loopt en ten koste gaat van biodiversiteit en volksgezondheid, een nijpend tekort aan woningen en de noodzaak om over te stappen naar hernieuwbare energiebronnen. Dit noopt tot het kijken met helikopterview, vanwege de hoeveelheid en complexiteit van opgaven en de mogelijke keuzes die hierbij horen. Een enorme opgave, maar tegelijkertijd een grote kans om de Maasvallei-regio rijker, hechter en schoner te maken.*

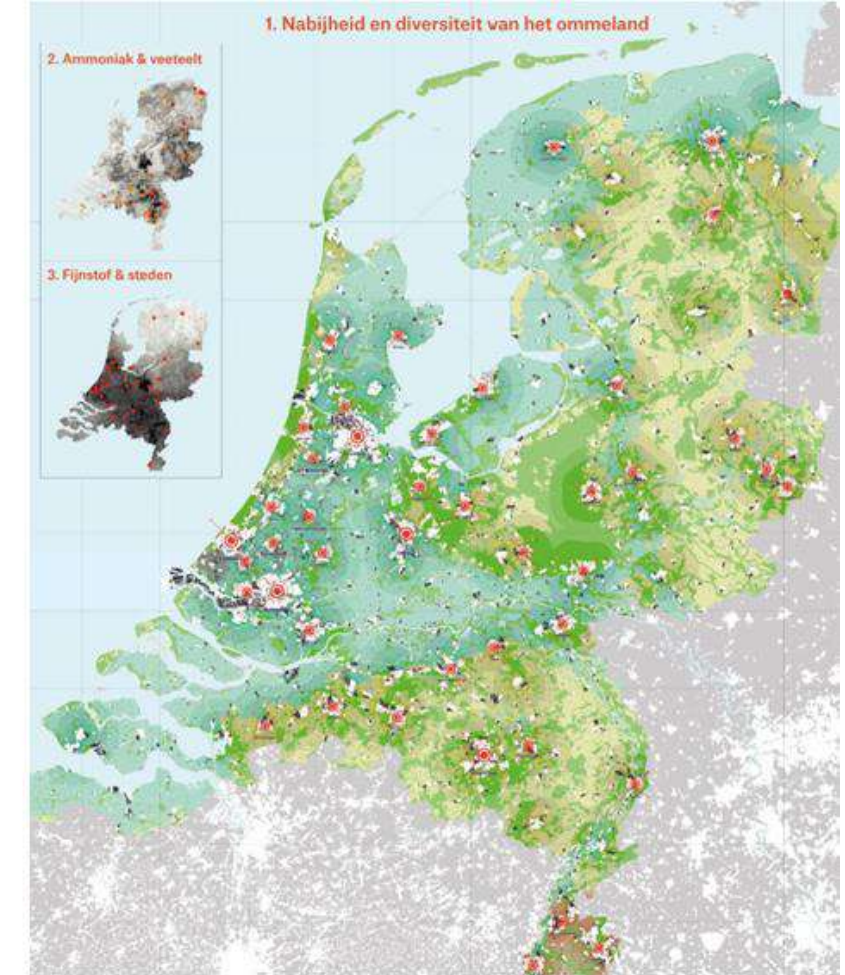
Parijs halen
Energietransitie

Eén miljoen woningen
Woningbouwopgave

Droge voeten & een koel hoofd
Klimaatadaptatie

Kringlooplandbouw
Landbouwtransitie

*gebaseerd op Panorama Nederland, CRa, 2018

1.2 Wat zijn aanleidingen voor een Panorama Maasvallei?

- De Beleidstafel Wateroverlast & Hoogwater heeft geadviseerd een evenwichtige, integrale (economie, leefbaarheid, waterveiligheid, klimaatrobuust systeem) visie op de Maasvallei te maken, met als hoofdaanleiding het **zomerhoogwater van 2021**.
- Het Panorama maakt de **Kamerbrief Water en Bodem sturend** concreter en levert hiermee **input aan de ruimtelijke NOVEX- puzzels**: wat betekent 'Water en Bodem sturend' voor de ruimtelijke inrichting van de Maasvallei?
- Tegelijkertijd is afgesproken dat de **status rivierbed** voor het binnendijkse deel van de Maasvallei komt te vervallen* na het in orde komen van de bijbehorende randvoorwaarden. Duidelijkheid is nodig over de omgang met onder andere bebouwing in gebieden achter de kering.
- Het Panorama kan bijdragen aan het **IRM-proces** bij het voorstellen gebieden met prioriteiten voor dit proces.
- Het Panorama kan een kader bieden voor gesprekken met de programmadirectie van het HWBP over de borging van **ruimtelijke kwaliteit in HWBP-projecten**.

* Voor (o.a.) Lob van Gennep en Thorn-Wessem komt een Begrensde gebiedsontwikkelruimte, zie kamerbrief d.d. 18 juni 2020 over Beleidsuitwerking rivierbed Maasvallei en VKA Thorn-Wessem.

Eén van de aanleidingen voor het Panorama: het zomerhoogwater van 2021 en het advies van de Beleidstafel Wateroverlast en Hoogwater

1.3 Wat is de functie van het Panorama Maasvallei?

Het Panorama is een streefbeeld voor 2050 (met doorkijk naar 2100) met ambities en beslisregels waar beleidsmakers mee aan de slag kunnen. Het Panorama gaat in op de vraag: wat betekenen nieuwe ontwikkelingen voor de balans tussen economie, leefbaarheid en de waterveiligheidsopgave, en de behoefte aan ruimte van bewoners en bedrijven?

Het Panorama heeft de insteek om deze opgaven integraal op te pakken om zo de omgevingskwaliteit te vergroten.*

*geïnspireerd op Panorama NL, Panorama Bedijkte Maas en Panorama Gelderse Rivieren

1.4 Wat is het Panorama niet, wat is het wel?

- Niet: Een allesbepalend, compleet beleidsdocument. Het Panorama zal soms botsen met andere programma's en beleidsstukken.
- Wel: Een hulpmiddel in de afweging met andere dossiers, door te laten zien hoe opgaven integraal kunnen worden aangepakt met omgevingskwaliteit als doel.
- Niet: Een blauwdruk met een kaart.
- Wel: Een verhaal over de gewenste toekomst met principes die per regio of situatie op een specifieke manier kunnen worden uitgewerkt.
- Niet: Een 'af', definitief product.
- Wel: Een werkdocument dat bedoeld is om periodiek tegen het licht te houden en te verrijken met nieuwe inzichten.
- Niet gekoppeld aan middelen en dus geen financierings-instrument

STREEFBEELD MET PRINCIPES,
GÉÉN BLAUWDRUK

1.5 Leeswijzer

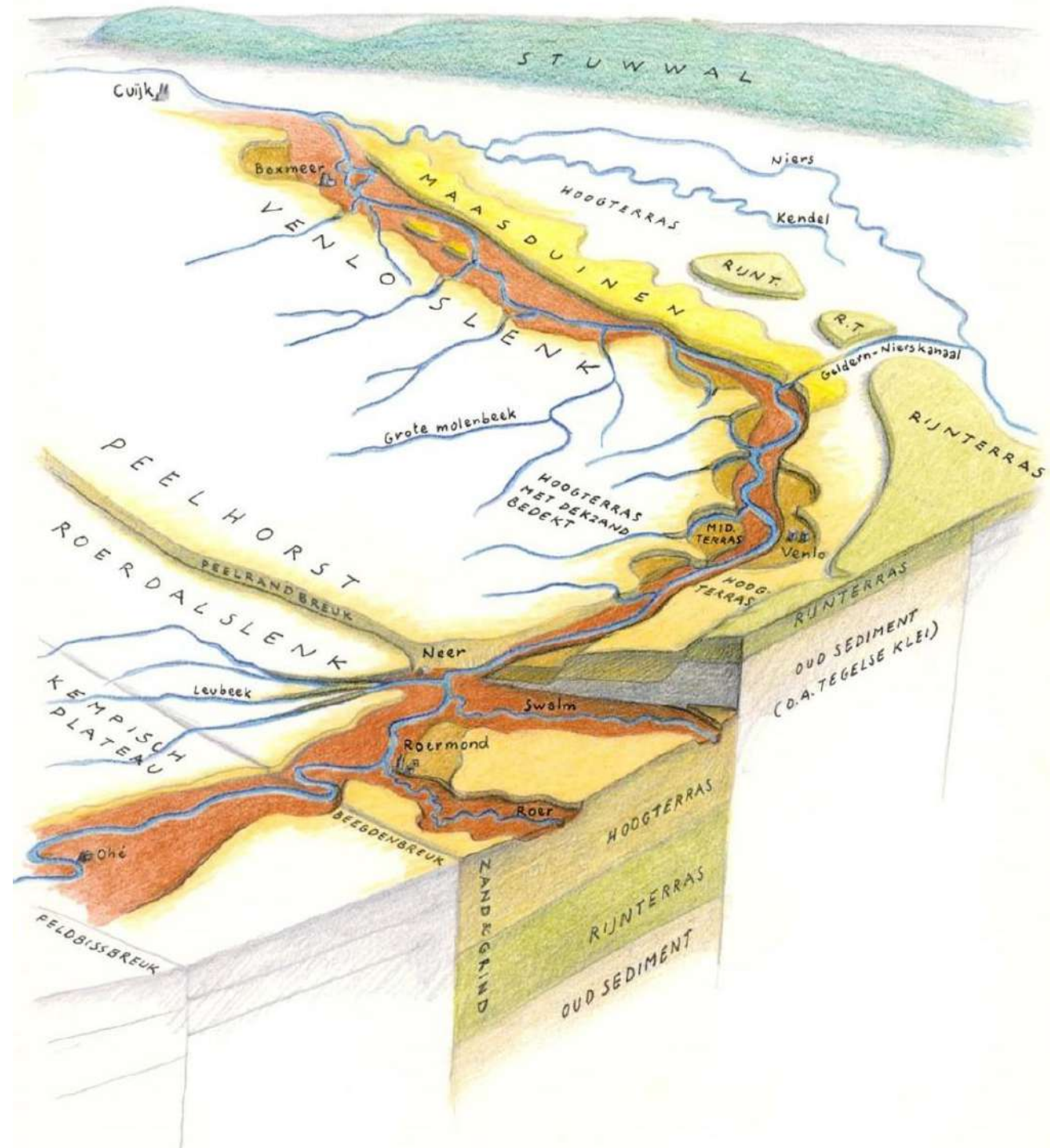
- **Hoofdstuk 2** laat zien hoe het landschap van de Maasvallei er op hoofdlijnen uitziet, welke overkoepelende opgaven er spelen en wat bestaande visies en plannen zijn.
- **Hoofdstuk 3** laat de toekomstige ontwikkelingen op kaart zien, zoals opgehaald in een werksessie met het Ambtelijk Platform Maasvallei op 18 april 2023. Ook laat het de accenten per deelgebied en een mogelijke prioritering zien, die van pas komt in het IRM-proces.
- **Hoofdstuk 4** gaat over het Panorama Maasvallei, een streefbeeld voor 2050. Het is uitgesplitst in een aantal ambities, met per ambitie een aantal principes die laten zien hoe het Panorama concreet kan worden uitgewerkt.
- **Hoofdstuk 5** behandelt een aantal veelgenoemde schuulpunten, met een aantal mogelijke oplossingen. Dit zijn eerste denkrichtingen, geen besluiten. Het laat zien hoe het Panorama kan werken bij het omgaan met schuulpunten.
- **Hoofdstuk 6** laat tot slot zien wat de raakvlakken zijn tussen het Panorama Maasvallei en lopende programma's en trajecten in de provincie Limburg.

02 KARAKTERISERING, OPGAVEN EN AMBITIES

- **2.1 HOE ZIET HET LANDSCHAP VAN DE MAASVALLEI ER UIT?**
- **2.2 WAT ZIJN OVERKOEPELENDE OPGAVEN?**
- **2.3 WAT HALEN WE UIT BESTAANDE VISIES EN PLANNEN?**

2.1 Hoe ziet het landschap van de Maasvallei eruit?

De geologie van de Maasvallei

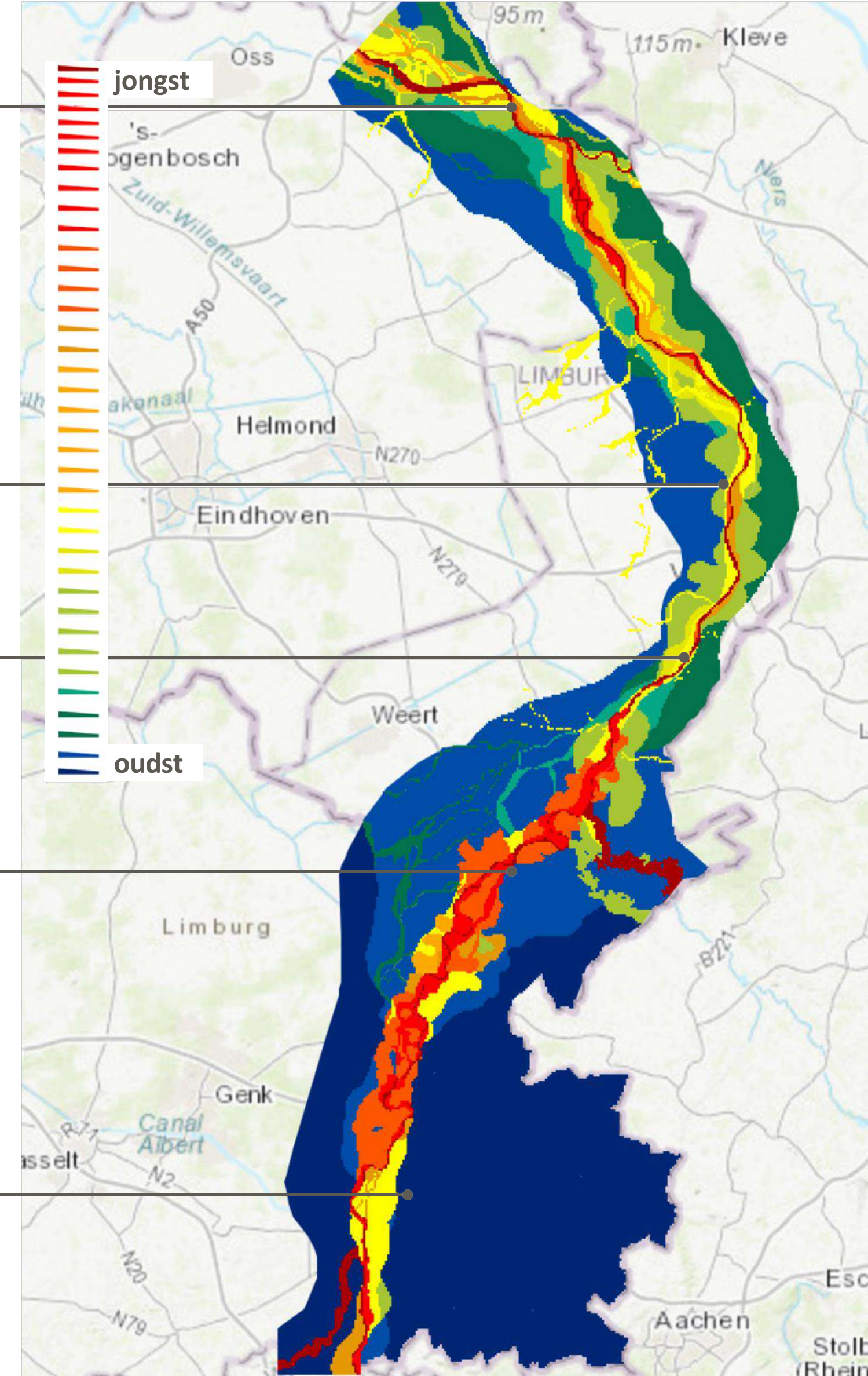
Vlechtende (steeds verleggende) Maas op brede riviervlakte

Grote gelaagdheid in Maasterrassen door afwisseling van warme perioden (veel insnijding) en koude perioden (verbreding Maas)

Maas 'knijpt' tussen Peelhorst en Rijnterras

Meanderende Maas met vaste bedding, veel zand- en grindafzettingen

Diep ingesneden Maas, terrassen liggen tot 150 m hoger dan huidige waterloop

Een gelaagd landschap, gevormd door de mens

Landbouwkundig gebruik

Dijken en rivierverruimingen

Verstedelijking en grondstoffenwinning

Kanaliseatie en infrastructuur

Deelgebieden

Verskillend karakter en verschillend gedrag van de Maas

Zandmaas

Ingesleten Zandmaas (rond Venlo)

Plassenmaas (rond Roermond)

Grensmaas

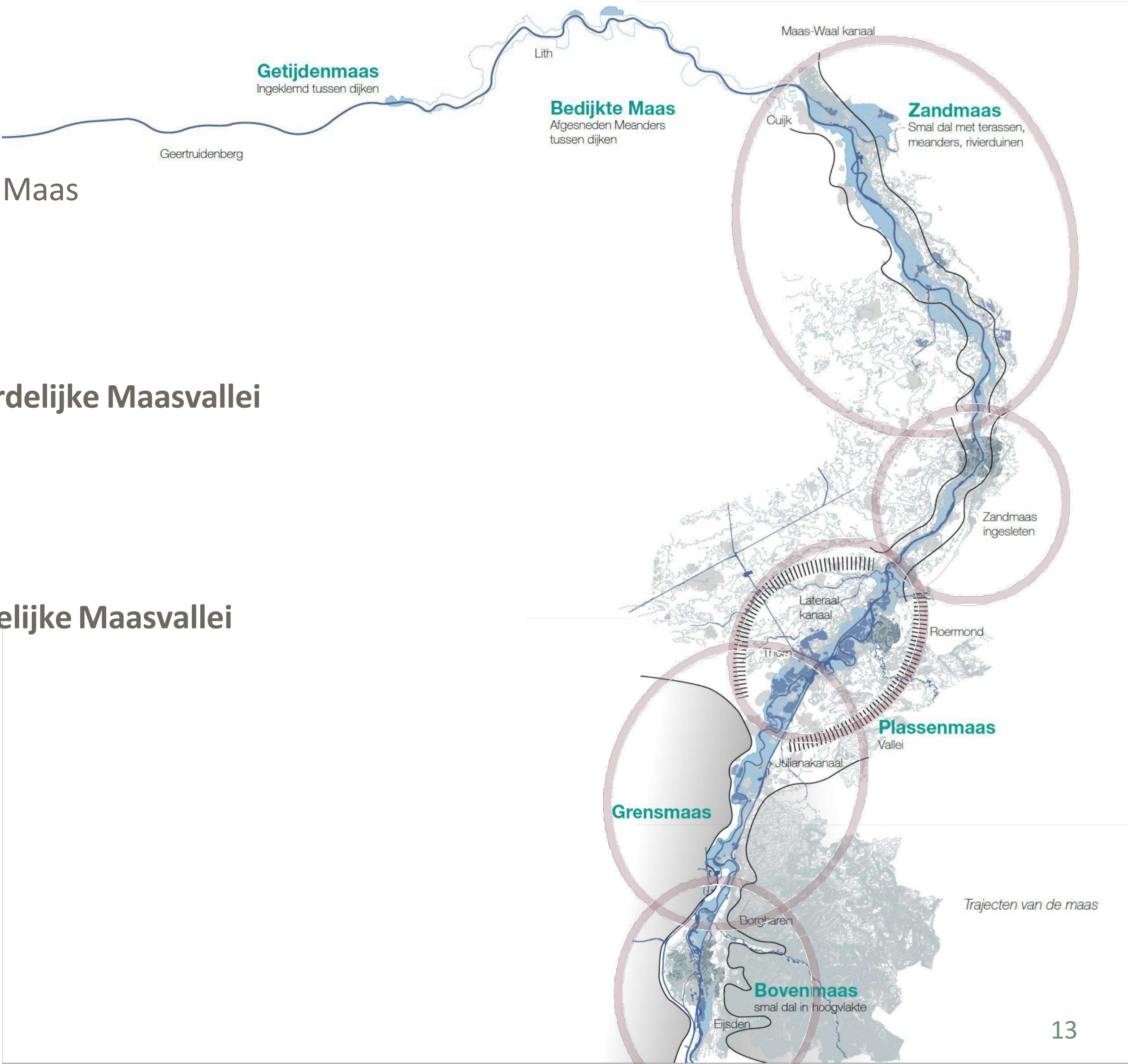
Bovenmaas (rond Maastricht)

Noordelijke Maasvallei

Zuidelijke Maasvallei

2.2 Welke overkoepelende opgaven spelen er?

Waterveiligheidsopgave binnen én buitendijks

Systeemherstel en aanleg dijken (Deltaprogramma, HWBP) in relatie tot omgevingskwaliteit (ruimte waar het kan, dijken waar het moet).

Beeld: Maatwerkkering Neer (links), Hoogwater Roermond 2021 (rechts),

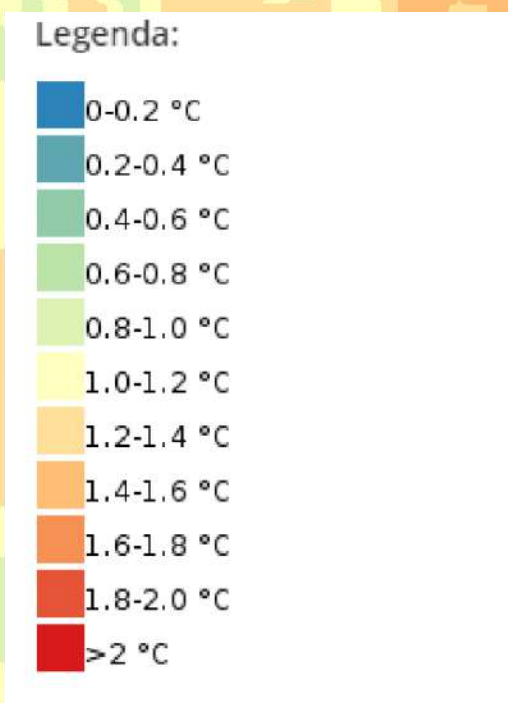
Zoetwaterbeschikbaarheid

Water vasthouden en bergen in natte én droge tijden (Water & bodem sturend), ook als onderdeel drinkwateropgave.

Beeld: droogte Maasdal 2021

Klimaatadaptatie

Aanpassing aan steeds extremer klimaat: o.a. verkleinen hitte-eilandeffect en vergroten piekbuiopvang

Beeld: Stedelijk hitte eiland effect Maastricht

Instandhoudingdoelen natuur halen, waterkwaliteit verbeteren en landbouwtransitie vormgeven

KRW/PAGW/Natura2000/NNN-doelen in relatie tot het LPLG.

Beeld: Maasheggen Unesco Biosfeer gebied, met Nationaal Park de Maasduinen in de verte

**Sturen van grootschalige ontwikkelingen is nodig,
zeker in het licht van 'Water en bodem sturend'**

Woningbouw, ruimte voor bedrijven en circulaire economie, duurzame energienetwerken (hoogspanning/waterstof), op de plekken waar tegelijkertijd de status rivierbed binnendijks is vervallen (zodra deze aan norm voldoen).

Beeld: Monding van de Roer.

Integralere aanpak bestaande opgaven onder Integraal Riviermanagement

Integrale aanpak hoogwaterveiligheid, natuurontwikkeling, bevaarbaarheid, zoetwaterbeschikbaarheid, economische ontwikkeling en ruimtelijke kwaliteit.

Beeld: Zicht op de Sint-Servaasbrug in Maastricht

2.3 Wat halen we uit bestaande visies en plannen?

Er zijn al veel goede uitgangspunten*:

- Er is overeenstemming over dat de blik gericht moet zijn op langetermijn-waterveiligheid met veel meer ruimte voor de Maas, waarbij het belangrijk is om het bestuurlijke commitment hiervoor te blijven vernieuwen.
- In de stukken worden principes meegegeven voor ruimtelijke kwaliteit bij dijkversterkingen en rivierverruiming in de Noordelijke Maasvallei(gebiedseigen, contact met de Maas, reliëfvolgend, etc.). Waterveiligheidsprojecten worden gezien als katalysatoren voor integrale gebiedsontwikkeling.

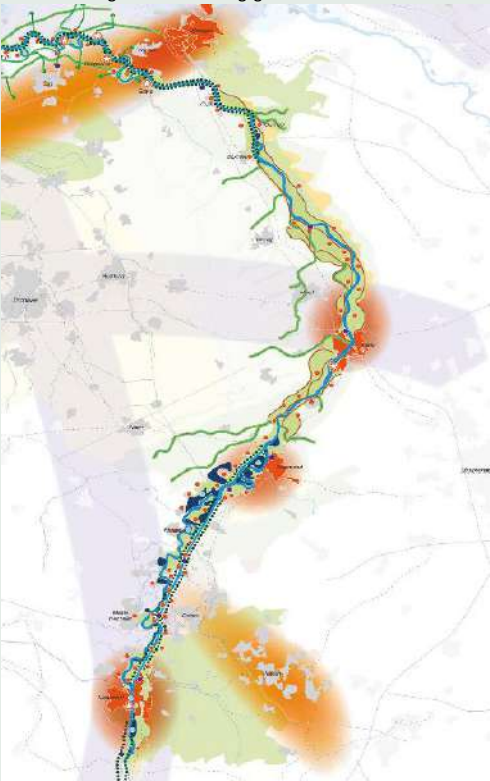
*Voor de lijst met geraadpleegde stukken, zie de bronnenlijst achterin.

Kader 4: Agenda voor de Maas

Wanneer de lopende activiteiten voor de Maas en nieuwe onderdelen die voortkomen uit dit IVM-advies worden samengevoegd, ontstaat de onderstaande agenda voor de periode 2003-2050.

De ambitie is een mooie Maas voor mensen, met voldoende bescherming tegen hoogwater tot 2100.

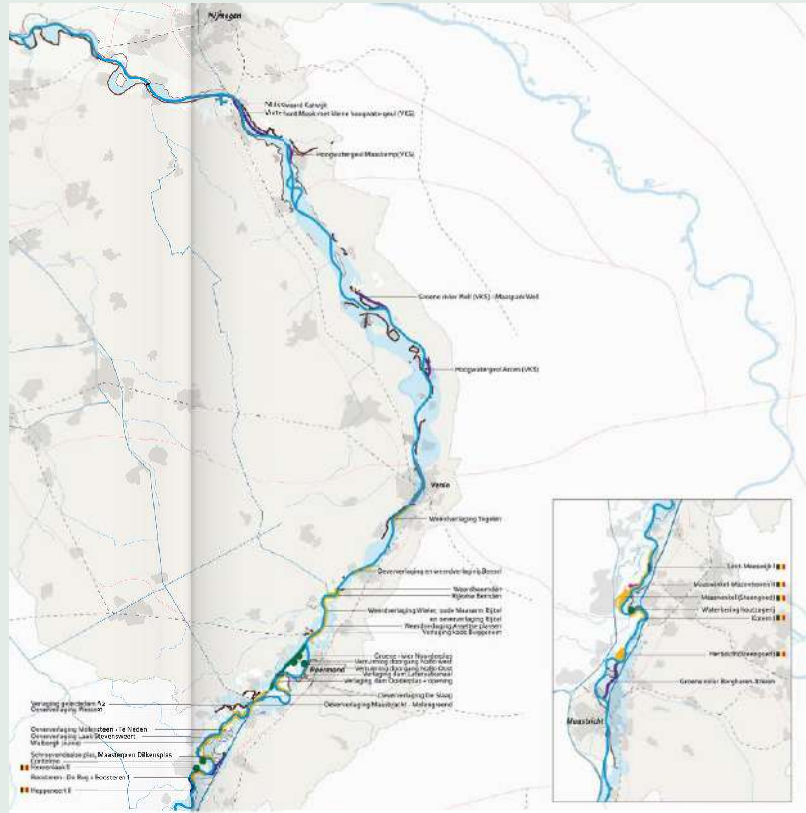
- 1 Realiseren van De Maaswerken (2002-2015)
- 2 Internationaal onderzoek en overleg, uitmondend in een Maasverdrag over hoogwaterbescherming (2003-2005)
- 3 Mogelijke aanwijzing en inrichting van nood-overloopgebied(en) Maas (2005-2015)
- 4 Starten met één voorbeeldproject in 2003 en vervolgens met andere kansrijke projecten (2003-2007)
- 5 Vervolg op IVM, uitmondend in een Bestuursovereenkomst Maas (2003-2005)
- 6 Toepassing van deze bestuursovereenkomst bij ontwikkelingen in reserveringsgebieden rivierverruiming (2005-2015)
- 7 België en Frankrijk starten met hoogwaterbescherming conform het Maasverdrag (vanaf 2005)
- 8 Nederland start met planvorming voor rivierverruiming in de reserveringsgebieden

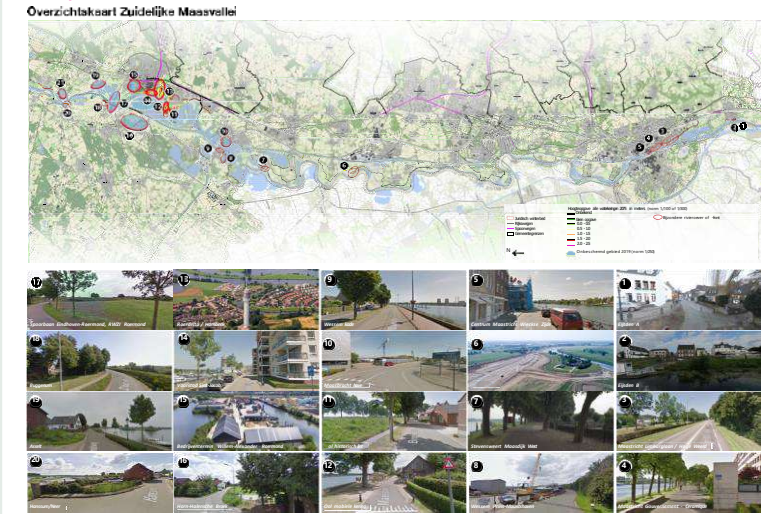
5. LEIDENDE PRINCIPES

De technische versterkingsopgave resulteert in forse ruimtelijke ngrepen in dit bijzondere landschap. Daarom vraagt de opgave om een zorgvuldig ontwerp waarbij gedeelde gebruiks-, belevings- en toekomstwaarden essentieel zijn. Het behouden, versterken of toevoegen van nieuwe kwaliteiten kan bijdragen aan draagvlak en trots van bewoners en ondernemers. Maar zover is het nog niet: de totstandkoming van meerwaarde op het gebied van ruimtelijke kwaliteit vergt gezien de opgave van dit programma een grote inspanning en eensgezindheid van alle betrokkenen. Daarbij is het belangrijk dat er op hoofdlijnen overeenstemming is over welke specifieke ruimtelijke kwaliteiten onder deel zijn en/of worden van dit programma. Deze kwaliteiten zijn verwoord n 5 leidende principes die in belangrijke mate bepalend zijn voor wat we gezamenlijk beogen te bereiken

- Vijf leidende principes voor HWBP Maasvallei
1. Landschap leidend
 2. Vanzelfsprekende dijken
 3. Contact met de Maas
 4. Welkom op de dijk
 5. Fundament en katalysator voor ontwikkeling

2 Bijzondere rivieroever- en fronten in de Maasvallei: overzichtskaart en tabel

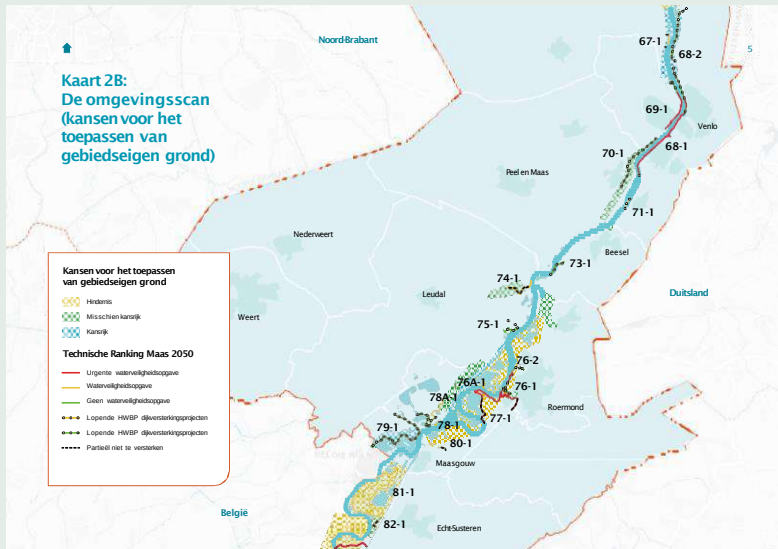
- ✓ Dijkopheffing of dijkteruglegging waar dat betrekkelijk eenvoudig kan
- ✓ Verruimen flessenhalzen
- ✓ Ondiepe (kleinere) ontgroningen volgens natuurlijke landschapspatronen
- ✓ Systeemeigen (grotere) ontgravingen volgens natuurlijke landschapspatronen
- Goed ingepaste veilige dijken
- Hoogwaterbestendige woorvormen|
- Retentie
- Zomerbedverbreding
- Zomerbedverdieping
- Grootschalige ontgravingen, diepe zandwinningen, grote zandplassen

Programma
Integraal
Riviermanagement

Systeembeschouwing Rijn en Maas

t.b.v. het ontwikkelen van alternatieven in het Programma Integraal RivierManagement (IRM)

Rapportage 'Op waterbasis in de Maasvallei'* als basis voor Panorama

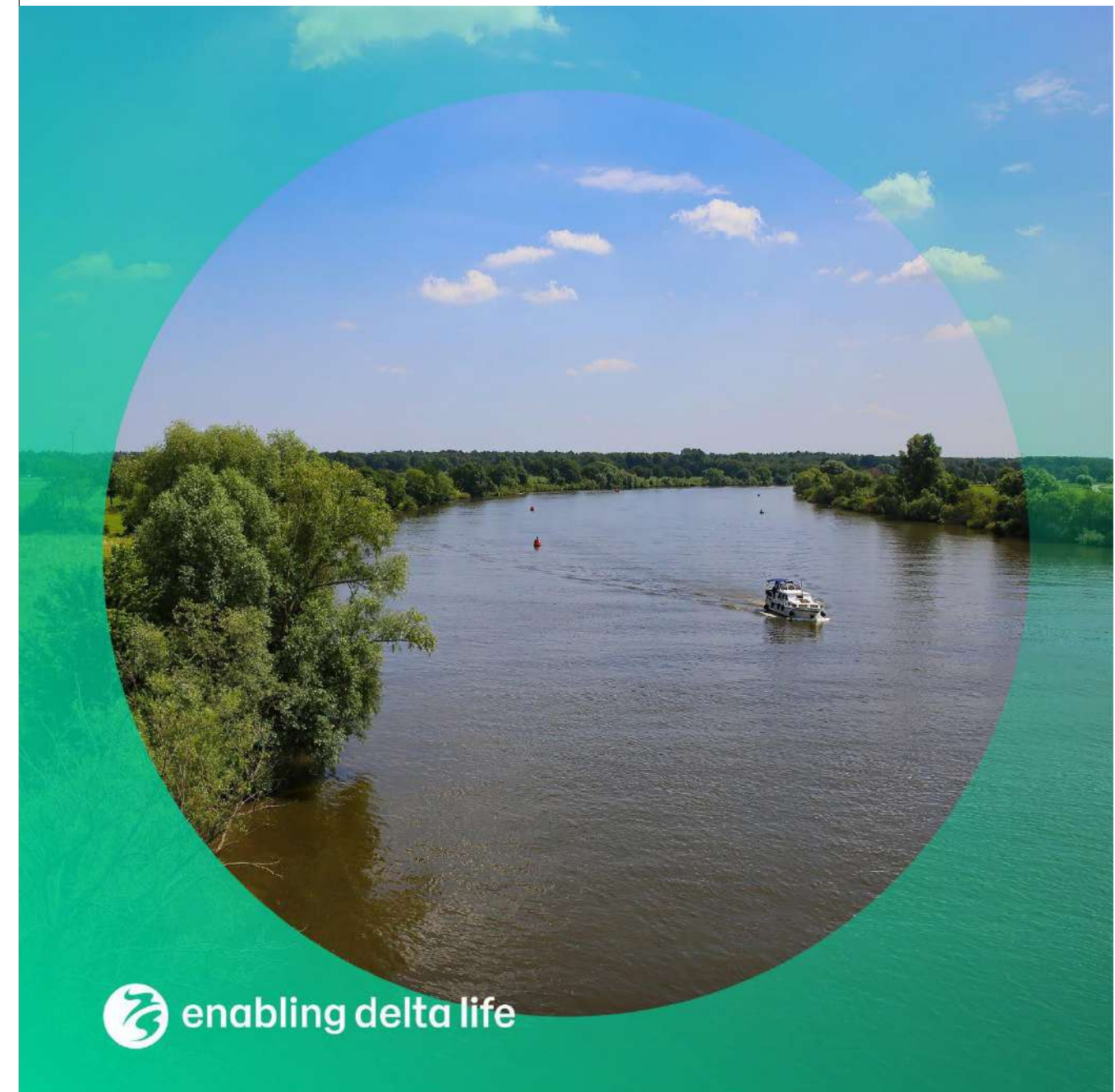
Deze rapportage is voor dit Panorama de basis als onderlegger voor ruimtelijke keuzes: waar zijn bepaalde functies wel of niet geschikt vanuit het Water en Bodemsysteem?

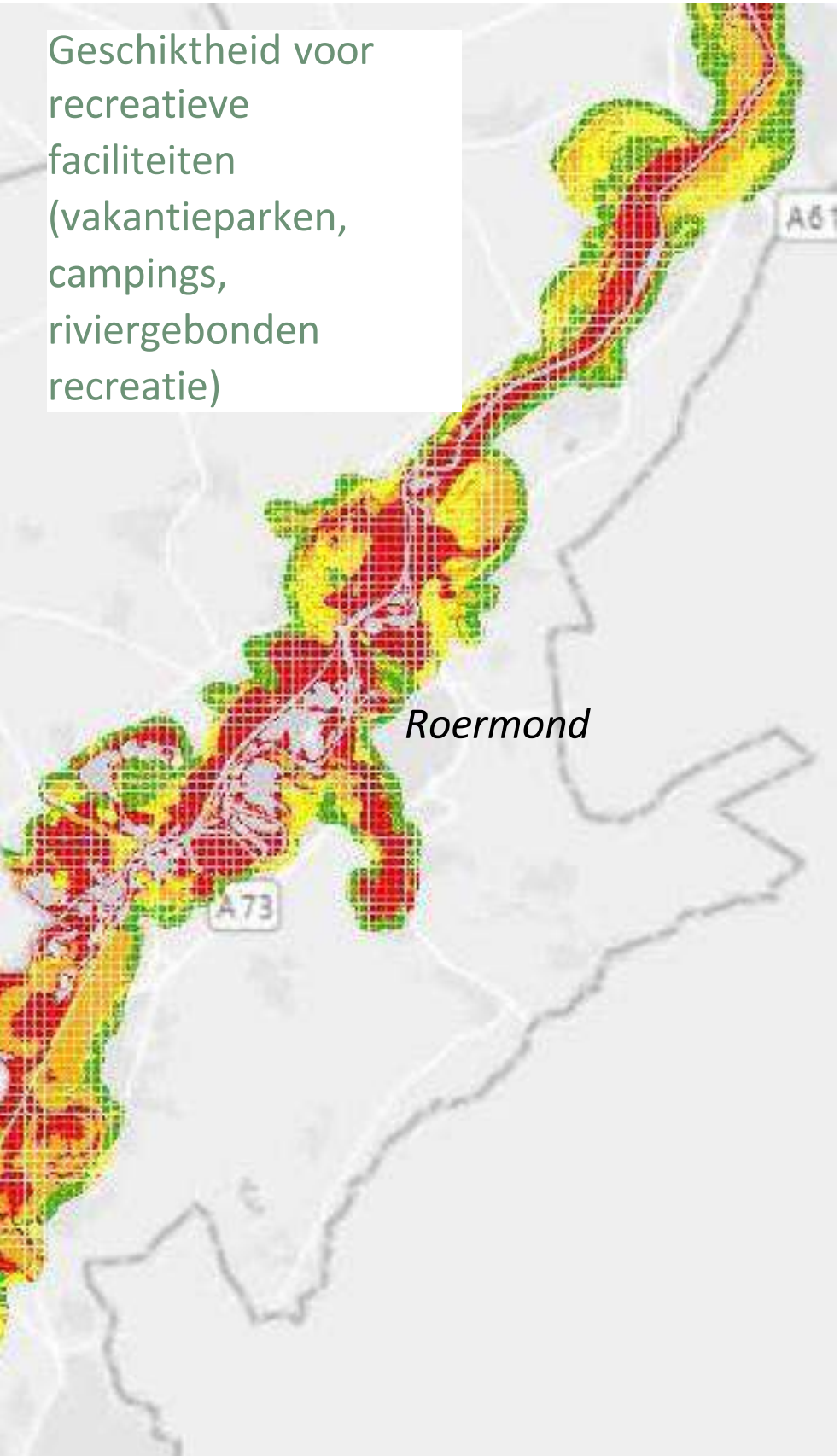
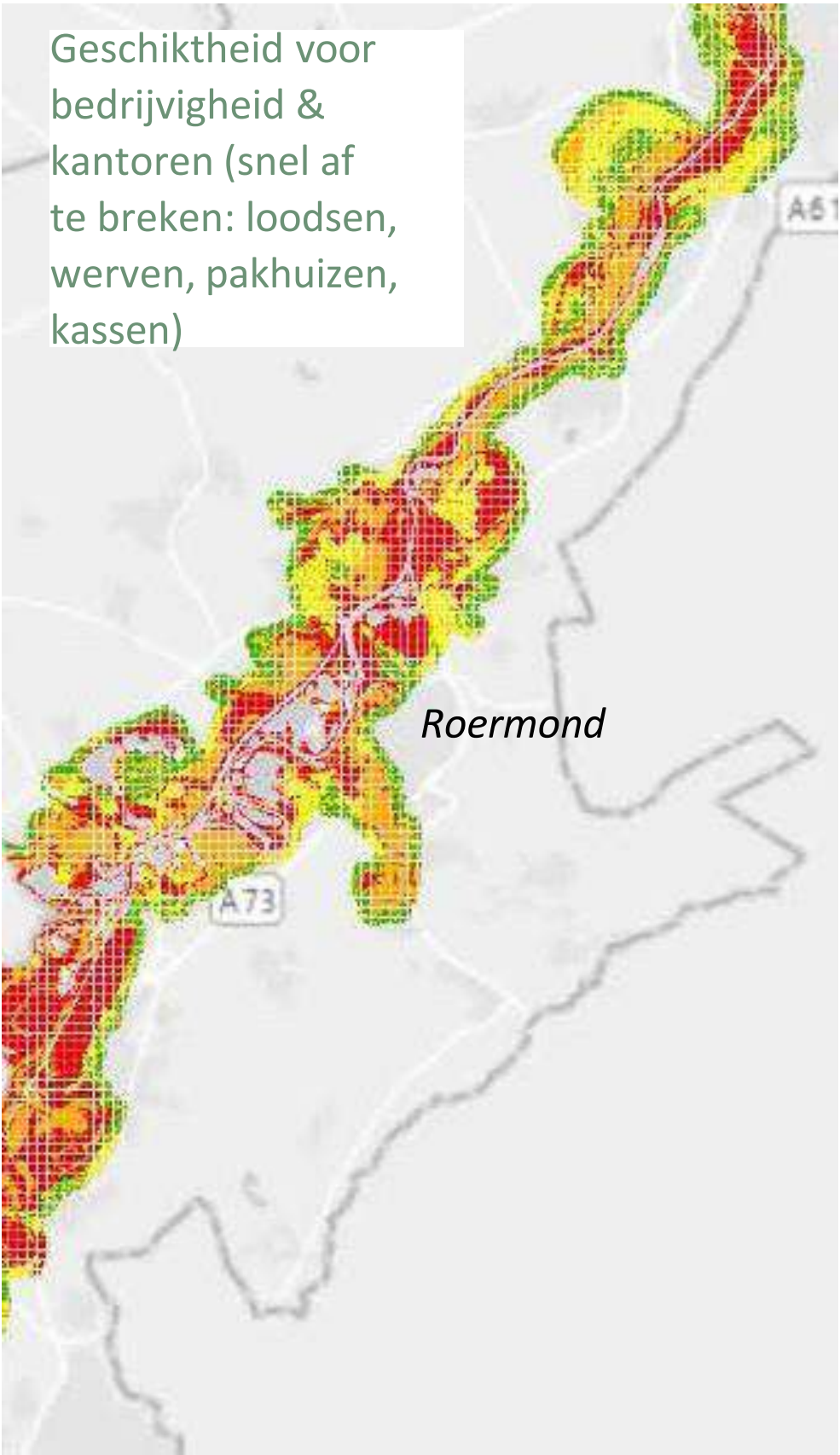
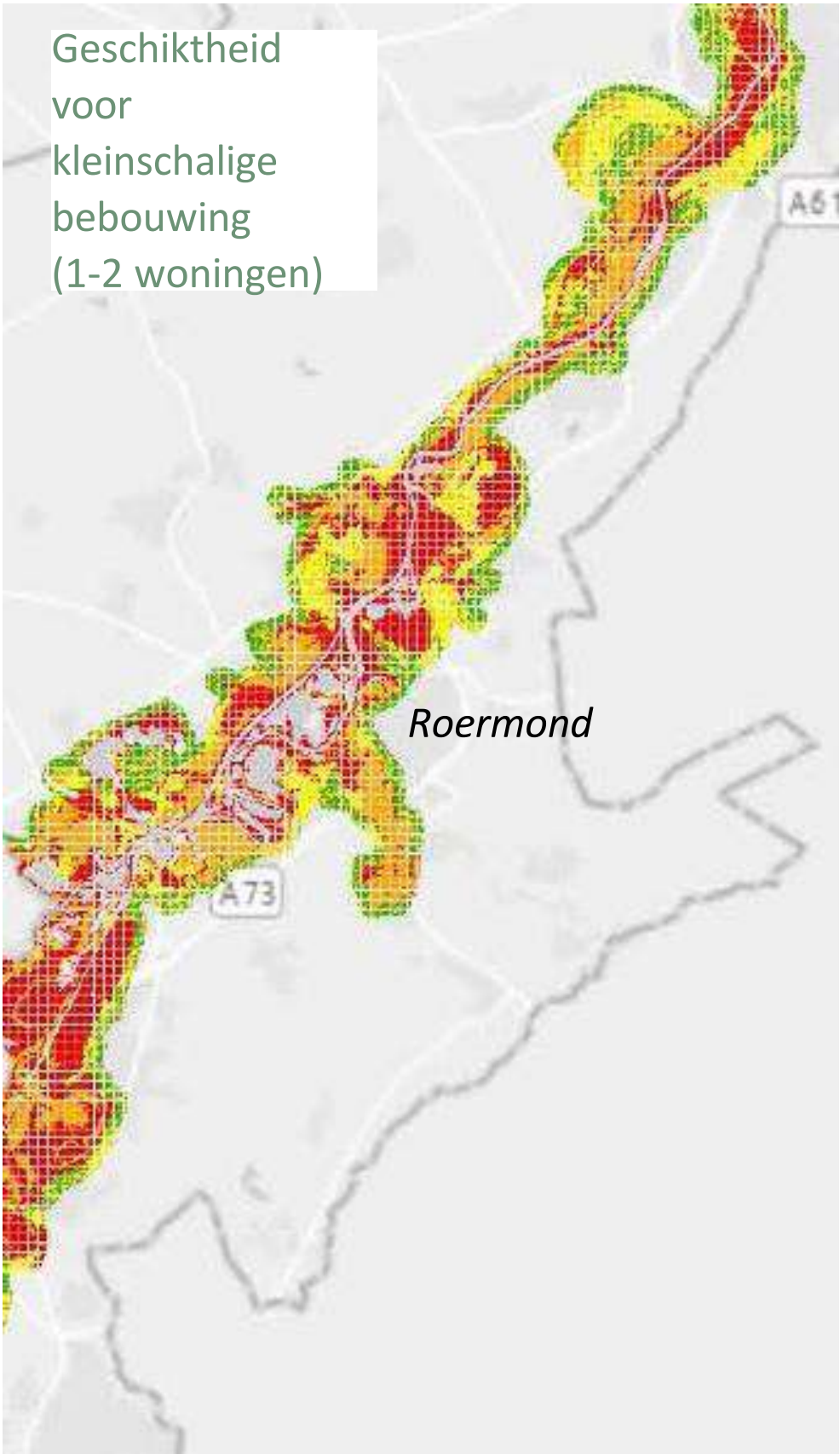
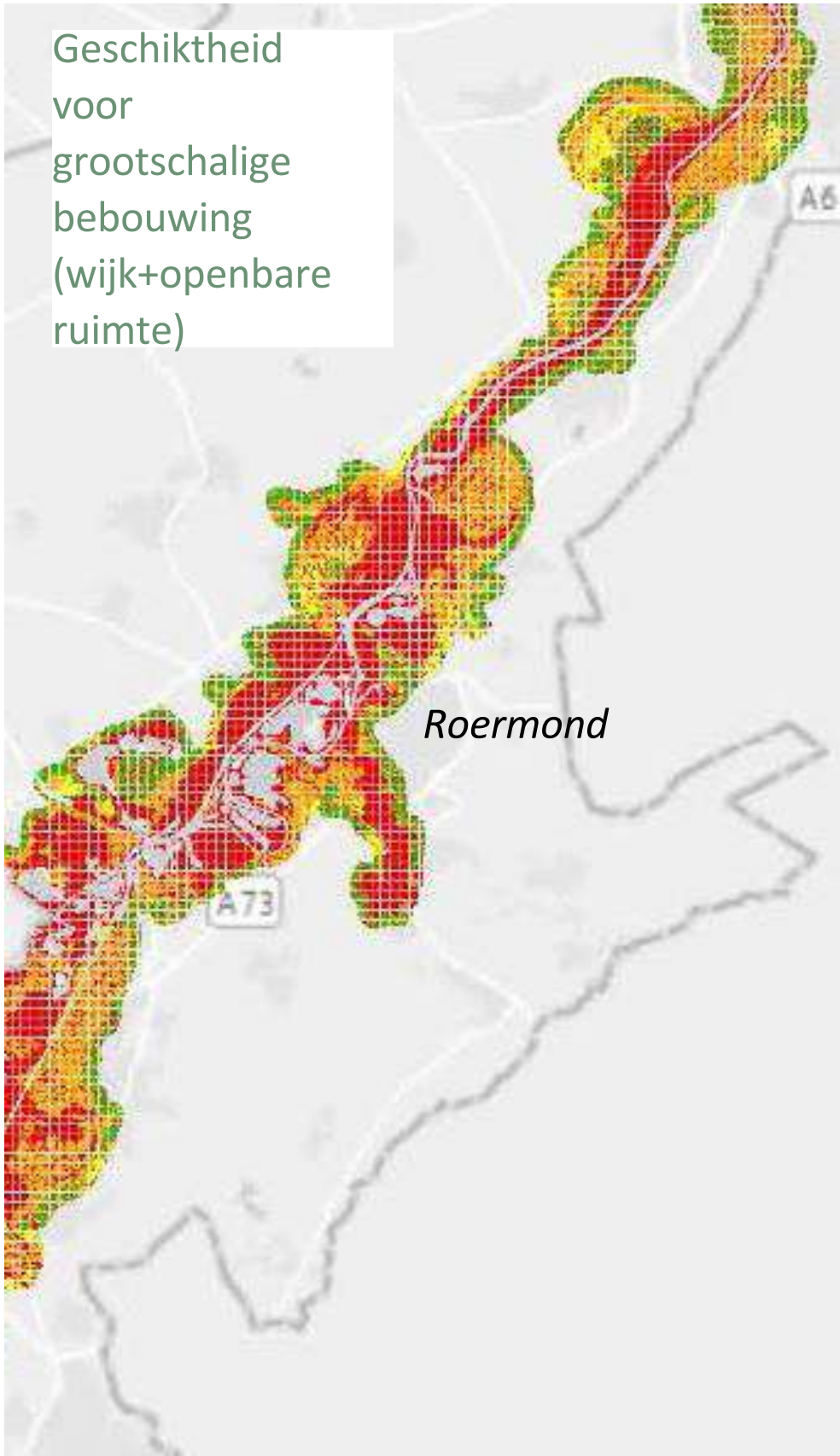
Quote: "In deze uitwerking is op regionaal schaalniveau in kaart gebracht welke beperkingen het water- en bodemsysteem van de Maasvallei (op middellange en lange termijn) met zich meebrengen voor verschillende vormen van landgebruik. De analyse maakt inzichtelijk welke knelpunten waar te verwachten zijn, en hoe deze sturing kunnen geven aan een toekomstbestendige ruimtelijke inrichting."

*Op Waterbasis in de Maasvallei, Deltares, gecorrigeerde versie juni 2023

Deltares

Op waterbasis in de Maasvallei

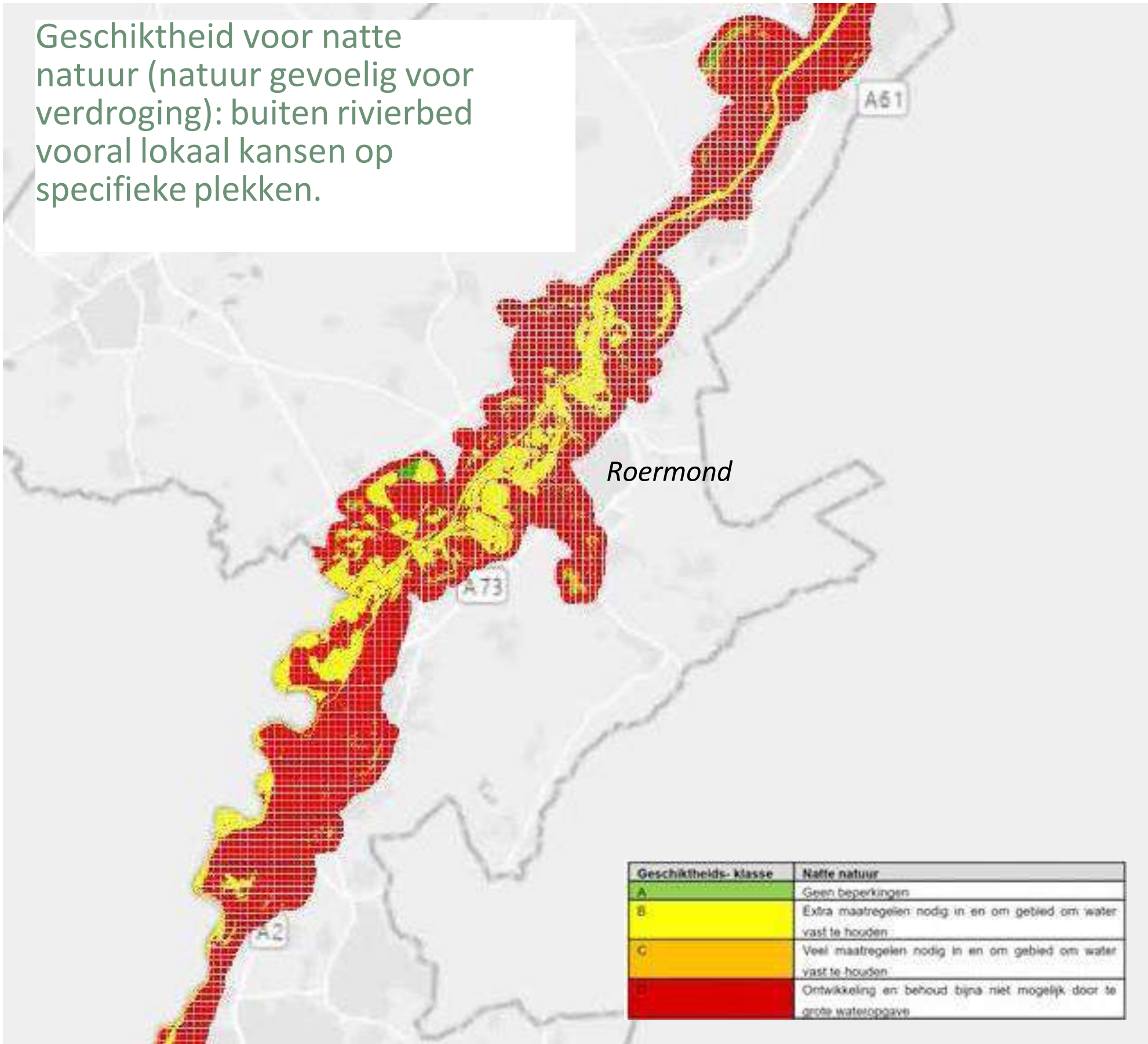

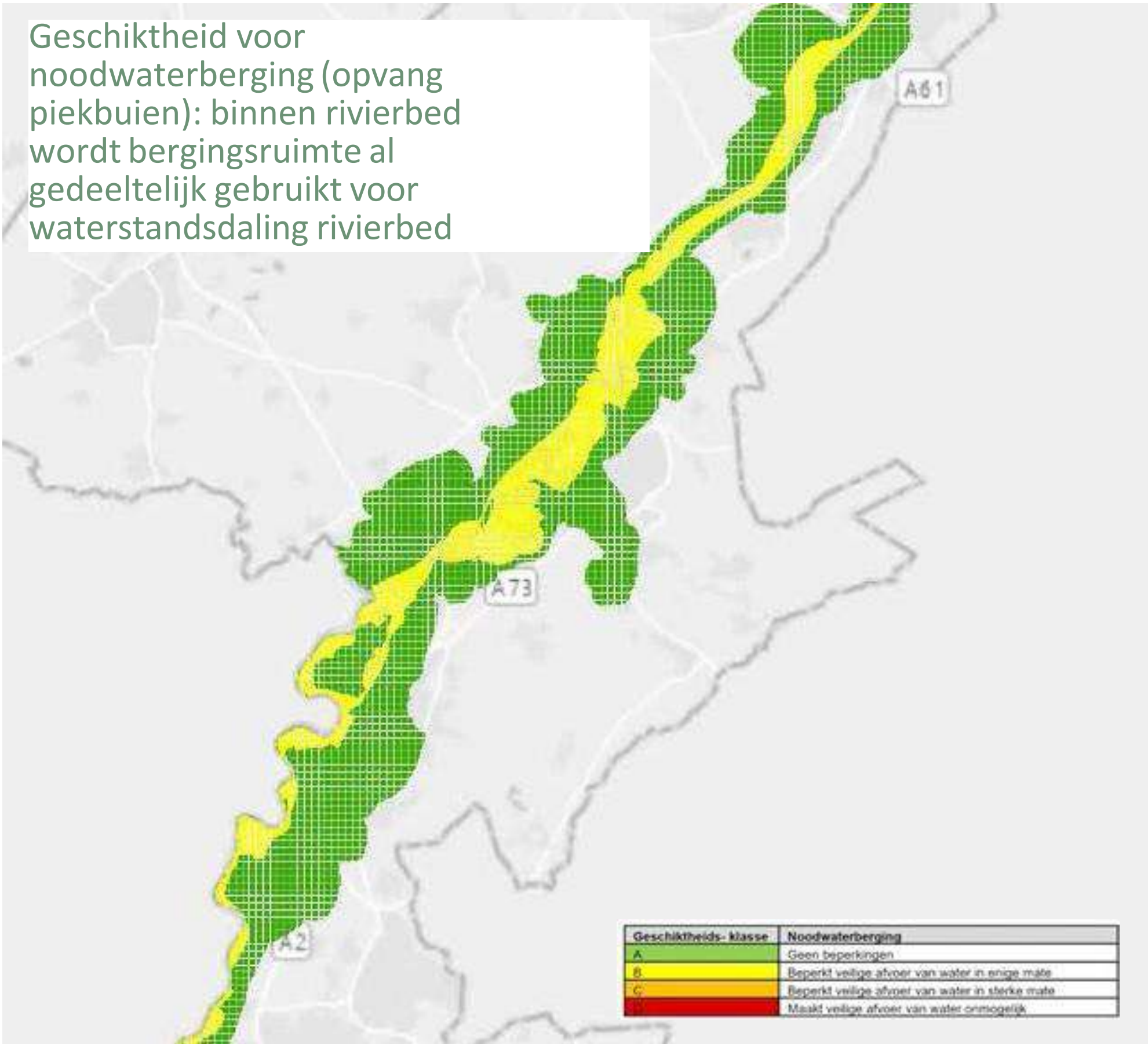
OP WATERBASIS MAASVALLEI: GESCHIKTHEID MAASVALLEI VOOR
VERSCHILLENDE TYPEN BEBOUWING, INZOOM OP OMGEVING
ROERMOND ALS VOORBEELD

Geschiktheidsklasse	Bebouwing
A	Geen beperkingen vanuit bodem- en watersysteem
B	Bodem- en watersysteem vraagt aandacht bij inrichting van gebied
C	Bodem- en watersysteem vraagt veel aandacht bij inrichting van gebied
D	Vanuit bodem- en watersysteem is ontwikkeling niet wenselijk

Geschiktheid voor natte natuur (natuur gevoelig voor verdroging): buiten rivierbed vooral lokaal kansen op specifieke plekken.

Geschiktheid voor noodwaterberging (opvang piekbuien): binnen rivierbed wordt bergingsruimte al gedeeltelijk gebruikt voor waterstandsdaling rivierbed

OP WATERBASIS MAASVALLEI: GESCHIKTHEID MAASVALLEI VOOR NATTE NATUUR EN WATERBERGING OP BASIS VAN WATEROVERLAST, OVERSTROMINGSGEVAAR EN DROOGTE, INZOOM OP OMGEVING ROERMOND ALS VOORBEELD

Welke eerste uitgangspunten uit 'Op Waterbasis in de Maasvallei' komen terug in het Panorama?*

Bebouwing:

- Het buitendijks gebied (dan wel begrensd door hoge gronden) van de Maasvallei is niet geschikt voor (grootschalige) woningbouw. Ook kleinschalige bebouwing (1-2 huizen), bedrijven en recreatiewoningen vallen hieronder.
- Buiten het rivierbed van de Maasvallei is er veel aandacht nodig voor bodem en water bij gebiedsinrichting i.v.m. wateroverlast. Dat betekent o.a. voldoende ruimte maken voor infiltratie en rekening houden met droogte in de openbare ruimte.

Natte natuur en waterberging:

- Opgaande natuur in het rivierbed is in enkele gebieden (op hogere delen) mogelijk, bij stabiele grondwaterstanden.
- Extra stedelijke waterbergingsgebieden in het rivierbed van de Maasvallei nemen de ruimte in die eigenlijk bedoeld is voor het opvangen van de afvoer van hoogwater. Deze daarom niet plaatsen in het rivierbed, en deze juist binnendijks plaatsen.

*Deze uitgangspunten gelden alleen voor dit rapport, de BGR gaat hier (verdergaande) uitspraken over doen.

03 ONTWIKKELINGEN OP KAART

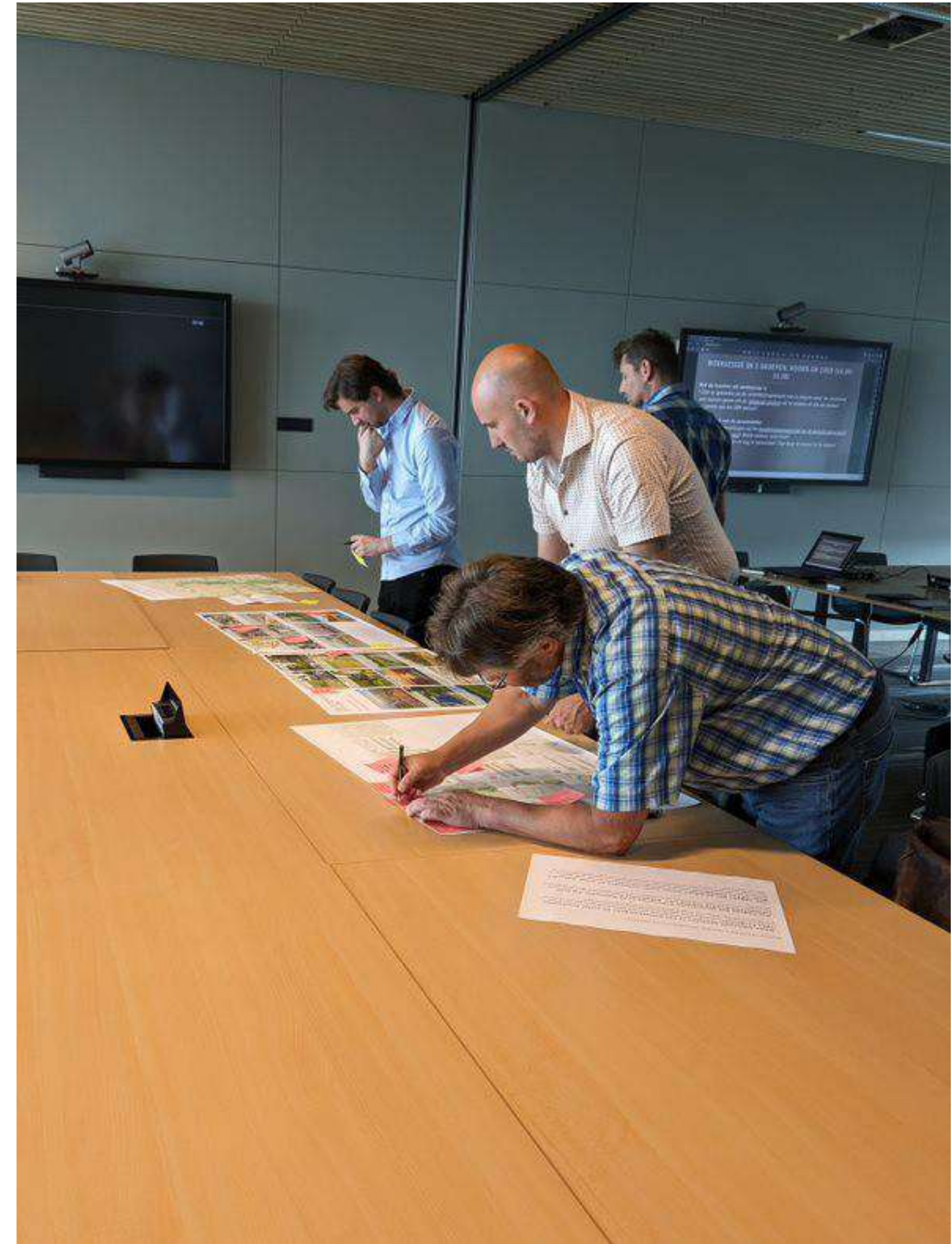
- 3.1 WELKE ONTWIKKELINGEN SPELEN IN DE MAASVALLEI?
- 3.2 WAT ZIJN ACCENTEN PER DEELGEBIED?
- 3.3 WAT ZIJN GEBIEDEN OM MET PRIORITEIT AAN DE SLAG TE GAAN?

Ontwikkelingen op kaart

In dit hoofdstuk zijn de lopende ontwikkelingen en wensen op de korte (tot 2028) en lange (vanaf 2028) termijn weergegeven op een aantal kaarten. Deze zijn gezamenlijk in een werksessie (18 april 2023) met het Ambtelijk Platform Maasvallei op kaart gezet. Het doel hiervan was om te inventariseren wat er allemaal speelt in de Maasvallei en om te kijken waar het Panorama over zou moeten gaan. Ook zijn er gebieden met prioriteit aangewezen, waar in het IRM-proces verder discussie over plaats kan vinden.

Op de volgende pagina's vindt u de kaarten, te weten:

- Een kaart met alle ontwikkelingen (3.1),
- Een kaart met de accenten per deelgebied (3.2),
- Een kaart waarop gebieden met prioriteit zijn aangegeven, om het verder over te hebben in het IRM-proces (3.3).

Werksessie met het Ambtelijk Platform Maasvallei

ontw
in o

- Ontwikkeling havengebied.
- Uitbereiding kade en ZES, zero emissie services (windenergie)
- Mobiliteits-as (spoor/wegen) noord zuid
- Project bakenbomen
- geulen Virdsche Graaf (KRW)
- Ambitie woningbouw kralensnoer
- Verbreiden Brug Oeffelt - Gennep
- geulen Viltse Graaf (KRW)
- geulen Boxmeerse Veld (KRW)
- onderhoud/vervangings bruggen/stuwen/sluisen
- monding Sambeekse Uitwatering (KRW)
- onderhoud/vervangings bruggen/stuwen/sluisen
- Maasheggen ambitie
- HWPB Tracéverlenging Boxmeer-Vierlingsbeek
- oever Vierlingsbeek-2 (KRW)
- monding Campagnebeek (KRW)
- Well Groene rivier
- Groote Molenbeek (KRW)
- onderhoud/vervangings bruggen/stuwen/sluisen
- Wolterskamp (KRW)
- oever Blitterswijk (KRW)
- oever Broekhuizerweerd-2 (KRW)
- monding Molenbeek van Lottum/Siebersbeek (KRW)
- oever Broekhuizerweerd-2 (KRW)
- Vierwaarden
- monding Molenbeek van Lottum/Siebersbeek (KRW)
- Grubbenvorst
- onderhoud/vervangings bruggen/stuwen/sluisen
- Deltacorridor (waterstofinfra)
- Kazernekwartier
- ambitie recreatieve uitloop
- Baarlo Hout-Blerick
- Noordgeul Baarlo (KRW)
- monding Bosbeek/Kwistbeek (KRW)
- Zuidgeul Baarlo (KRW)
- onderhoud/vervangings bruggen/stuwen/sluisen
- Zuidgeul Baarlo (KRW)
- Kessel-3 (KRW)
- geul Weerdbeemden (KRW)
- oever Weerdbeemden-2 (KRW)
- geul Bouxweerd (KRW)
- geul Bouxweerd (KRW)
- geul Bouxweerd Kerkhofs Maesje (KRW)
- Buggenum
- verlaging dam Latezaalkanaal & IRM-pilot
- Willem Alexanderhaven Roermond
- varmte-koude-energie uit Maaswater
- logische verbinding
- onderhoud/vervangings bruggen/stuwen/sluisen
- Uitbereiding Maasheggen richting Kraaijenbergse Plassen (KRW)
- Diverse oost west verbindingen
- monding Tielebeek (KRW)
- vergraven Milsbeekse uiterwaard (KRW)
- monding Kroonbeek (KRW)
- Lob van Gennep
- Koplopersproject Oeffelt - Hoogwaterveiligheid in het Maasheggen landschap
- Integrale gebiedsontwikkeling Maaskamp
- Uitbreiding haven Heijen, ontgronding en Ontsluiting
- monding Kleefse Beek (KRW)
- monding Heijense Leijgraaf (KRW)
- Visie Maasheggen (3 noordelijke gemeenten)
- Oude Maasarm Heijen (KRW)
- geul Ossenkamp (KRW)
- oever Afferden-2 (KRW)
- Ambitie NP Maasduinen
- oever Bergen-7 (KRW)
- oever Bergen-6 (KRW)
- oever Bergen-5 (KRW)
- oever Aaijen-3 (KRW)
- grond- en delstoffenwinning Maaspark Well
- monding Wellsche Molenbeek (KRW)
- monding Loise Graaf (KRW)
- oever Wellerloo-2 (KRW)
- geul Loise Graaf Zuid (KRW)
- geul Roode Beek (KRW)
- oever Arcen (KRW)
- geul Leijgraaf-Arcen (KRW)
- Arcen
- monding Lingsforterbeek (KRW)
- geulen Lommersbroek (KRW)
- grond- en delstoffenwinning Lomm
- monding Vorstermolenbeek (KRW)
- Integrale gebiedsontwikkeling
- Vierwaarden (o.a. PAGW & IRM-pilot, nav zomerhoogwater 2021)
- monding Stepkensbeek (KRW)
- Woningbouw Venlo Noord
- ambitie recreatieve uitloop
- Blerick - Groot Boller
- Venlo - 't Bat
- onderhoud/vervangings bruggen/stuwen/sluisen
- monding Wilderbeek (KRW)
- Steyl - Maashoek
- Belfeld
- geul De Weerd-Reuver (KRW)
- monding Huilbeek (KRW)
- geul Rijkelse Bemden (KRW)
- monding Swalm-2 (KRW)
- geul Beels Broek (KRW)
- geul Hanssummerweerd-oude Maasarm (KRW)
- Water vasthouden regionaal systeem Swalm
- natuurontwikkeling/participatie
- Maas-Swalm-Nette Grenspark
- jachthaven Asselt
- voetbrug Buggenum
- ogave spoorbrug IRM koppeling nieuwe spoorbrug-fietsbrug
- ontwikkeling haven Zevenellen
- onderhoud/vervangings bruggen/stuwen/sluisen
- Willem Alexanderhaven Roermond
- Bestemmingsplan Donkernack (woonboten)
- Area X
- afrondding Jazz City
- oever Roermond-Maaswaard (KRW)

**Ingebracht tijdens werksessie 18 april 2023*

	Ontwikkeling korte termijn (tot 2028)	Ontwikkeling lange termijn (vanaf 2028)	Wens (nog geen concrete plannen)	Geen opgaven
Natuur (ontwikkeling)	●●	●●●	●☆	
Waterveiligheid/klimaatadaptie	●●	●●●	●☆	
Recreatie en cultuurhistorie	●●	●●●	●☆	
Woningbouw	●●	●●●	●☆	
Infrastructuur, energie, bedrijvigheid en scheepvaart	●●	●●●	●☆	
Ontwikkelingen binnen meerdere categorieën	●●●●●	●●●●●●●●●●	●●●●●●●●●●	
HWBP-project	—	—	—	

3.2 Wat zijn accen- ten binnen de ont- wikkelingen per deelgebied?

Noordelijke Maasvallei

Veel KRW/HWBP/grond- en
delfstofwinningen.

Aandachtspunt: ruimtelijke kwaliteit als
randvoorwaarde meenemen in processen.

Transitie van de landbouw en een
toekomstbestendig perspectief voor de
landbouw zijn essentieel.

Roermond/Plassenmaas

Grote ruimtelijke dynamiek, woningbouw en KRW op
de korte termijn, rivierverruiming en
transitievraagstukken lange termijn

Kwetsbare plek n.a.v. zomerhoogwater 2021, later
aanpakken in integrale analyse in samenhang met
regionaal watersysteem.

Aandachtspunt: bouwen aan ruimtelijke kwaliteit en
herkenbare Maas-identiteit in dit gebied en voorkomen
'dichtgroei' flanken.

Gemeenschappelijke Maas

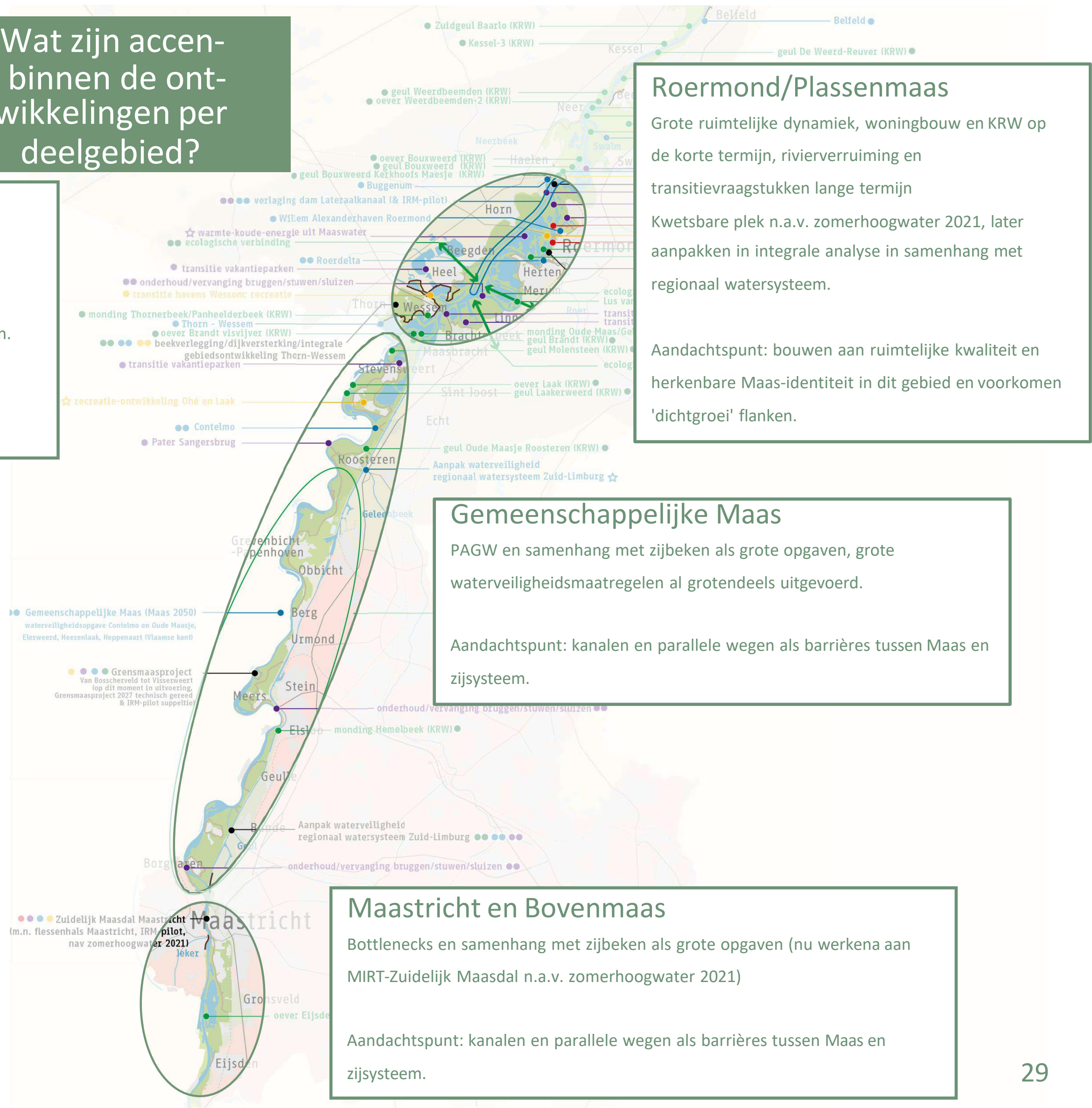
PAGW en samenhang met zijbeken als grote opgaven, grote
waterveiligheidsmaatregelen al grotendeels uitgevoerd.

Aandachtspunt: kanalen en parallelle wegen als barrières tussen Maas en
zijstelsysteem.

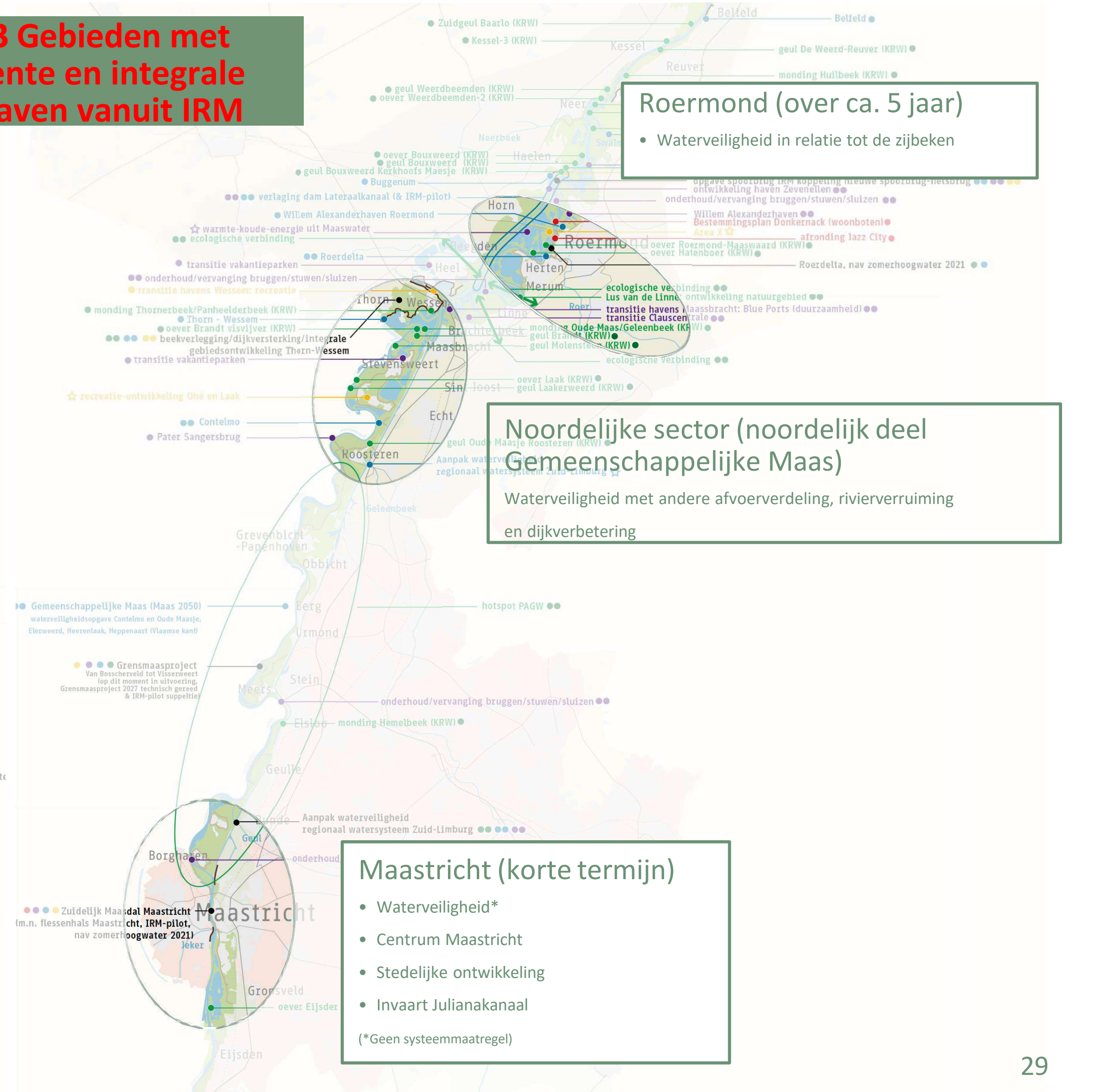
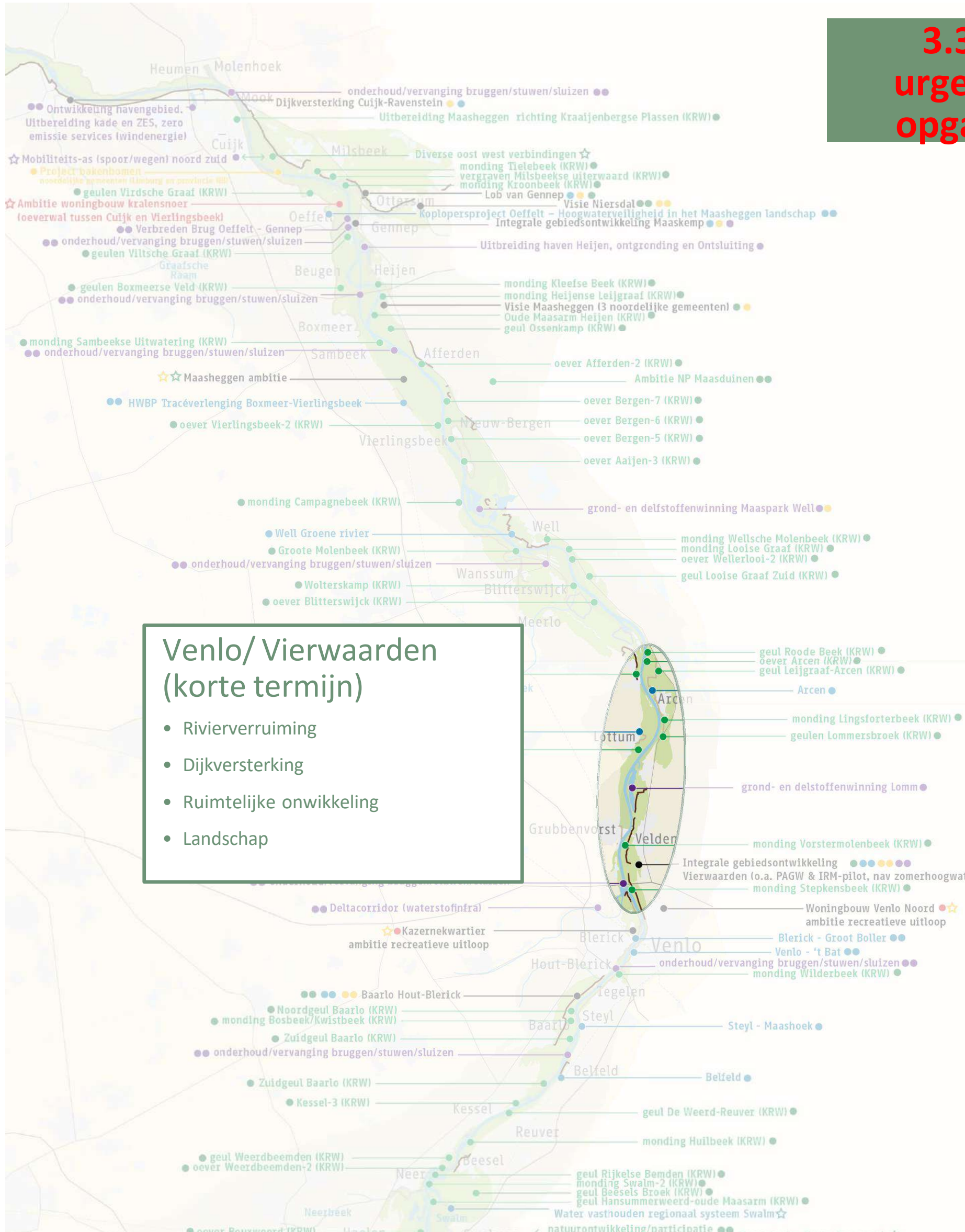
**Venlo en ingesleten
Zandmaas**

Vooraf waterveiligheidsprojecten
(nu aanpakken met MIRT-Verkenning
Vierwaarden n.a.v. zomerhoogwater
2021) en woningbouw (binnendijs,
hoger gelegen delen). Nog
relvanter zijn
de de economische
doorontwikkeling van de haven en de
verplaatsing van de jachthaven

Aandachtspunt: Nu al zo breed mogelijk
opzetten verkenningen om zoveel mogelijk
meekoppelkansen te verzilveren.

3.3 Gebieden met urgente en integrale opgaven vanuit IRM

04 PANORAMA MAASVALLEI

- HOE GAAN WE OM MET RUIMTELIJKE KWALITEIT?
- WELKE AMBITIES HANTEREN WE VOOR 2050?
- HOE ZIET DE MAASVALLEI ER IN 2050 IDEALITER UIT (MET DOORKIJK NAAR 2100)? WELK INSPIRATIEBEELD HOORT HIERBIJ?
- WELKE CONCRETE PRINCIPES KOPPELEN WE AAN DE AMBITIES?

Waar komen de ruimtelijke ambities en principes vandaan?

De ambities in het Panorama zijn mede tot stand gekomen door de inbreng van het Ambtelijk Platform Maasvallei.

Ze zijn een vertaling van bestaande uitgangspunten uit bestaande visies en plannen en de rapportage Op Waterbasis in de Maasvallei (zie 2.3), en proberen sturing te geven aan allerlei ontwikkelingen die de komende tijd gaan plaatsvinden in de Maasvallei (zie 2.2 en hoofdstuk 3), op een manier die past bij het landschap van de Maasvallei (zie 2.1).

De ambities vertellen een mogelijk verhaal van de Maasvallei in 2050, zonder daarbij de blik op de nog langere termijn (2100) te verliezen, bijvoorbeeld als het gaat om waterveiligheid. De principes per ambitie laten vervolgens zien hoe we in de komende tijd integraal opgaven kunnen aanpakken, om de omgevingskwaliteit van de Maasvallei te verbeteren.

Overkoepelende ambitie ruimtelijke kwaliteit: Verbinden aanpak opgaven met vergroten ruimtelijke kwaliteit*

Tot 2050:

- **Werken we binnen de waterveiligheidsopgave en andere programma's actief aan ruimtelijke kwaliteit,** in plaats van alleen koppelkansen benutten. We doen dit met vroege, brede verkenningen; duidelijke provinciale criteria en kwaliteitskaders (gebruiks-, toekomst- en belevingswaarde); met ontwerpers in IPM-teams en een 'Maasvallei Q-team'. Dit zorgt voor draagvlak en begrip uit de omgeving.
- **Identificeren we integrale projecten vroeg om ontkokering te bewerkstelligen,** met ruimtelijke toekomstvisies vanuit overheden, alle met het integraal oppakken van opgaven als uitgangspunt bij projecten.
- **Is landschapskwaliteit ook een op zichzelf staande opgave,** en wordt actief gewerkt aan een mooier landschap.

*Zie hiervoor het CRa-advies "Hoogwaterbeschermingsprogramma: van 'Sober en Doelmatig' Naar 'Slim en

Doelmatig" over ruimtelijke kwaliteit in het HWBP (juli 2020)

Leven met de rivier in transitie

Het Panorama biedt een toekomstperspectief voor de Maasvallei, een gebied dat van oudsher heelt geleefd met de grillen van de rivier.

Economie en het water zijn in tegenstelling tot andere rivieren in Nederland hier altijd vervlochten geweest. Dit leven met de rivier is nog tastbaar aanwezig en van bijzondere cultuurhistorische waarde in het gebied.

Het leven met de Maas karakteriseert ook nu nog de bewoners van het buitendijks gebied. Dit Panorama beoogt dan ook niet om aan te sturen op een uitsterfconstructie voor het buitendijks gebied, maar koestert deze bijzondere waarde.

Toch zijn er grenzen aan wat nog kan. Hoe lang is het buitendijks leven en werken nog houdbaar? Door oog te hebben voor deze waarde en te behouden wat kan, koesteren we het leven met de rivier als een waardevolle drager voor de nieuwe economische dragers in het gebied.

Beeld: Fietsen door een voorde in Maaspark Ooijen Wanssum

(foto: Paul Poels Fotografie)

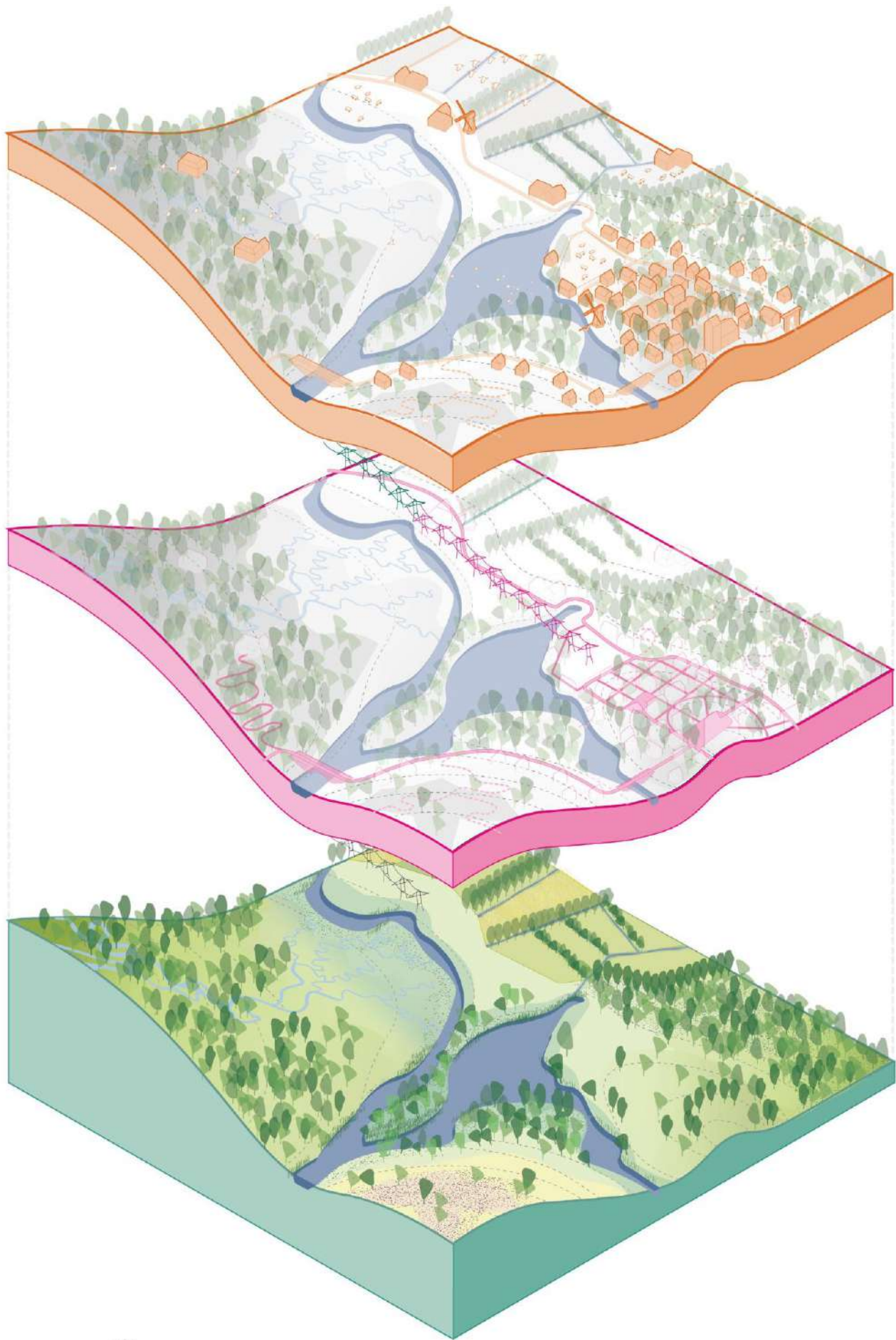
7 ruimtelijke ambities, met het natuurlijk systeem als uitgangspunt en de NOVI-principes in het achterhoofd

Occupatielaag: hoe volgen landbouw en wonen het natuurlijk systeem?

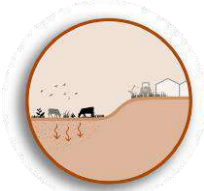
+

Netwerklaag: hoe sturen we bedrijvigheid, energie, recreatie en infrastructuur in relatie tot andere lagen?

Natuurlijk systeem: hoe maken we bodem en water sturend?

Hoog, droog en groen wonen en werken (5)

Toekomstbestendige landbouw voor een gezonde bodem, op de juiste plek (4)

Klimaatrobuuste duurzame bedrijvigheid en infra, in balans met andere functies (6)

De Maasvallei als uitloop- én als rustgebied, in harmonie met natuur en landbouw (7)

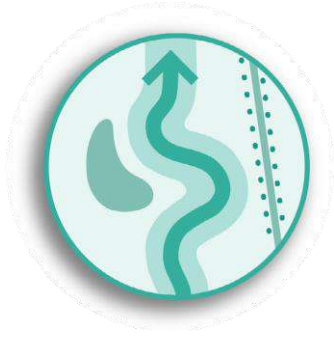
Een florerend, samenhangend natuurnetwerk (3)

Ruimte voor water, mét kwaliteit (2)

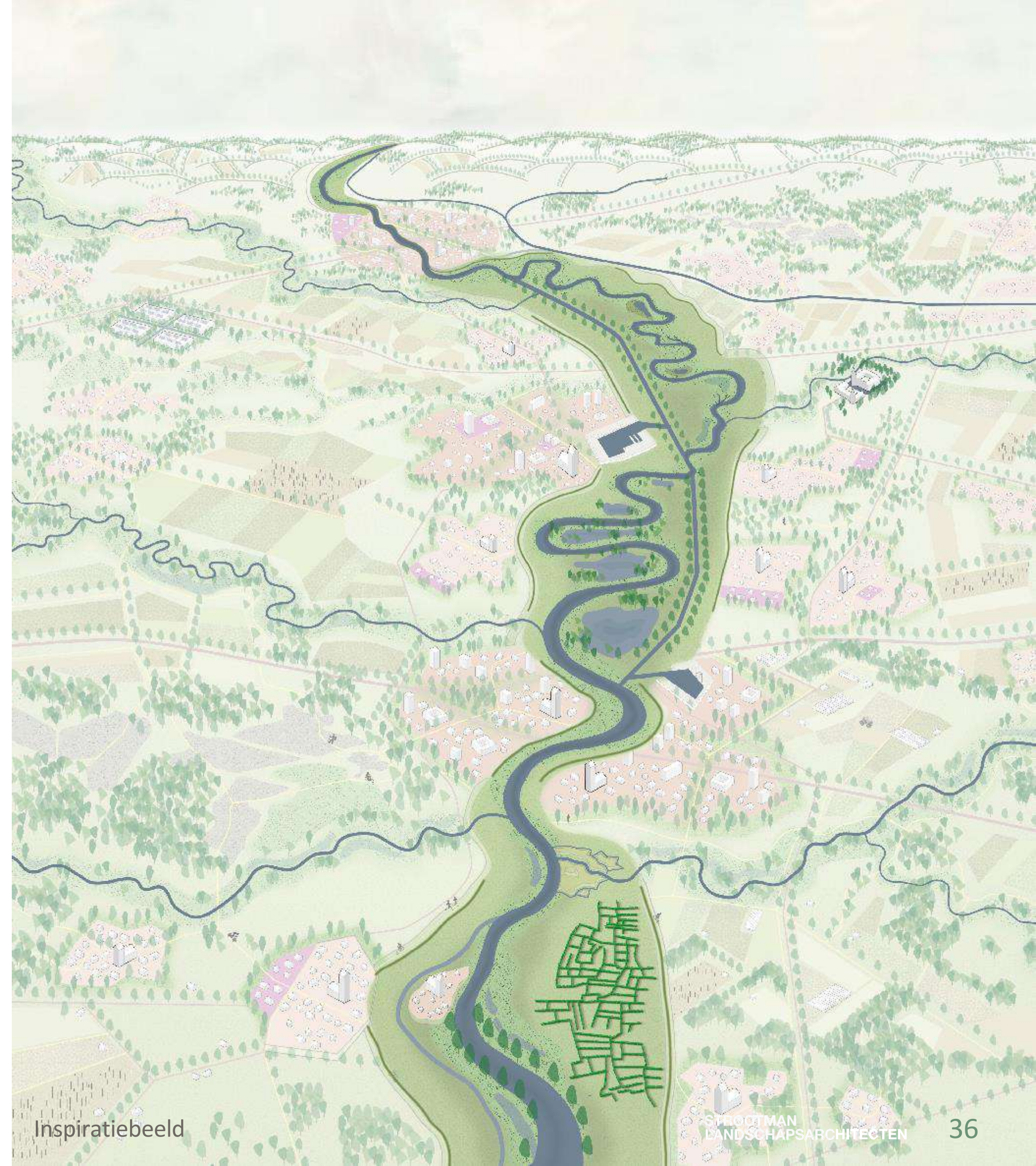
Het natuurlijk systeem van de Maas als leidende structuur (1)

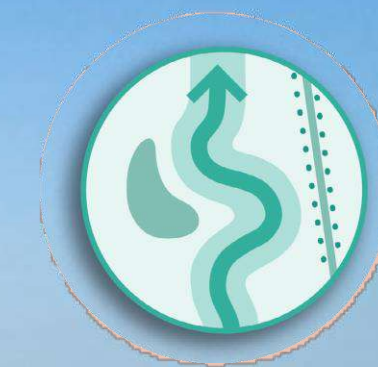
1. Het natuurlijk systeem van de Maas als leidende structuur

In 2050:

- **Is de natuurlijke Maasloop dé herkenbare hoofdstructuur** ten opzichte van omliggende waterlopen, met per deelgebied accenten.
- **Zijn door natuur gevormde hoogtes en laagtes nog beter zichtbaar** gemaakt door de rivier zelf en rivierverruiming. Ruimtelijke kwaliteit en maatschappelijke meerwaarde zijn harde randvoorwaardes bij grond- en delfstofwinning. Grond- en delfstoffenwinningen zijn onderdeel van integrale gebiedsontwikkelingen, kennen ruim voldoende natuurcompensatie en grondstromen worden hergebruikt (in het kader van de circulaire economie)
- **Zijn diepe ondergrondlagen onaangetast** zodat grondwaterstromen niet worden verstoord en er zo min mogelijk watervervuiling plaatsvindt. Dit betekent alleen relëfvolgend ontgraven en een stop op de aanleg van diepe geulen.

Zorg voor passende rivierverruiming per landschapstype

Volg smart-rivers-principes en maak rivierverruiming en grond- en delfstoffenwinning reliëfvolgend. Laat grond- en delfstoffenwinning leiden tot maatschappelijke meerwaarde. Maak geulen en strengen qua maat ondergeschikt aan de Maas, vergroot tegelijk de biodiversiteit en sluit grondstromen lokaal.

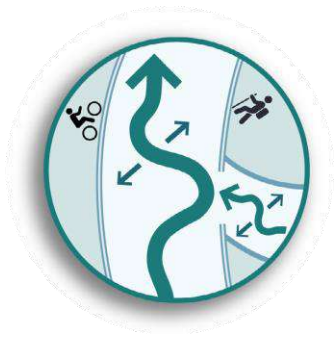
Voorbeeld: Rivierverruiming Ooijen-Wanssum

Voorkom het verstoren van diepe grondwaterstromen, ook binnendijs

Bescherm waardevolle diepe grondwaterstromen tegen wegzijging en vervuiling, ook buiten drinkwaterwinningsgebieden. Beoordeel nieuwe woningbouw-, energie- en infraprojecten op hun effecten hierop. Voorkom diepe ontgroningen en daarmee wegzijging van water uit kwelzones die belangrijk zijn voor het functioneren van kwelgestuurde natuur.

Voorbeeld: Kwelzone Heukelomsche Beek, Noordelijke Maasvallei

2. Ruimte voor water, mét kwaliteit

In 2050:

- **Is de Maasvallei goed voorbereid op hoogwater** door een samenhangende watersysteemaanpak. Er is voortdurend gewerkt door het Rijk en de regio aan hoogwaterbescherming, en dit zal ook na 2050 gebeuren.
- **Hebben Maas en zijbeken meer ruimte:** door bottlenecks op te lossen, groene rivieren aan te leggen, dijkterugleggingen, waterbergingsgebieden en grotere sponswerking in combinatie met toekomstbestendige landbouw.
- **Zijn dijken vanzelfsprekend:** ze liggen op logische plekken, passen bij het landschap, zijn multifunctioneel, biodivers en liggen bij voorkeur op plekken waar ze de doorstroom niet belemmeren.
- **Is de spaarzame ruimte langs de Maas die nog over is voor systeemherstel behouden,** door die gebieden te reserveren voor deze functie (systeemmaatregelen), ook na dijkversterking.

Zet in op extra systeemherstel in het rivierbed en maak ook ruimte in het systeem van de zijbeken

Zet maximaal in op behoud en het vergroten van ruimte in het rivierbed: leg dijken terug, ruim bottlenecks op en verdiep het rivierbed. Zie het watersysteem van de Maasvallei als één verbonden systeem, waarin ook de zijbeken water vasthouden voor tijden van droogte of juist vrij kunnen afstromen op de Maas. Verruig haarvaten, los bottlenecks bij beekmondingen op en maak ruimte voor extra waterberging.

Voorbeeld: Rivierverruiming Well (links), Oplossing Bottleneck Geleenbeek (rechts)

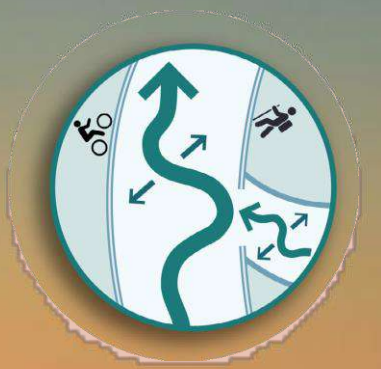
Vergroot de infiltratie en groenblauwe dooradering van stedelijk gebied

Houd water langer vast in stedelijke oppervlaktes door middel van ontstening, groene daken, wadi's, etc. Ontkoppel regenwater. Zorg dat er genoeg ruimte is in en tussen dorpen en steden in tijden van hoog water/langdurige regenval.

Voorbeeld: Stadspark Maastricht, met de monding van de Jeker

Vergroot de omgevingskwaliteit en benut het HWBP en systeemherstel hiervoor

Zorg voor vroege, brede verkenningen, duidelijke provinciale criteria voor ruimtelijke kwaliteit om op te toetsen (zie omgevingsverordening Noord-Brabant: omgevingskwaliteit bereiken door goed samenspel herkomstwaarde, belevingswaarde, gebruikswaarde en toekomstwaarde;), met ontwerpers in IPM-teams en een 'Maasvallei Q-team'.

Voorbeeld: Brug Blitterswijk, als onderdeel gebiedsontwikkeling Ooijen-Wanssum

3. Een florerend, samenhangend natuurnetwerk

In en na 2050:

- **Is de waterkwaliteit op orde** en zijn individuele herstelmaatregelen onderdeel van een samenhangend netwerk.
- **Is de basiskwaliteit van de natuur buiten natuurgebieden verbeterd**, in aansluiting op het Aanvalsplan Landschap, door natuurinclusieve landbouw in het rivierbed met passend beheer, het herstel van landschapselementen in luwe zones van de Maasvallei en 10% groenblauwe dooradering van het landelijk gebied.
- **Is de groenblauwe Maas-as verbonden met de flanken via zijbeken:** natuurgebieden en natuurinclusieve landbouwgebieden maken deel uit van een groenblauw, onderling verbonden netwerk, waarbij de Maas als hoofdrijver via de zijbeken verbonden is met grensoverschrijdende natuurgebieden op de flanken.

Kijk breder om de PAGW-opgave te realiseren in de Grensmaas

Om de 3000 hectare nieuwe PAGW-natuur te realiseren, volstaat alleen Natura2000 en NNN niet: de ruimte ontbreekt simpelweg. Onderzoek hoe de opgave deels binnendijs te realiseren is langs de zijbeken en maak ook de koppeling met natuurinclusieve landbouw.

Voorbeeld: Kingbeek, Obbicht als plek waar PAGW-opgave gerealiseerd kan worden.

Verbind de Maas en omringende natuur via groenblauwe netwerken

Zie de KRW-opgave als een kans om het centrale systeem van de Maas te verbinden met (grensoverschrijdende) natuurparken op de flanken via de zijbeken. Koppel extra waterberging aan vergroting van de waterkwaliteit.

Voorbeeld: Genneperhuis, Niersmonding

Integreer KRW- en PAGW projecten in hun omgeving.

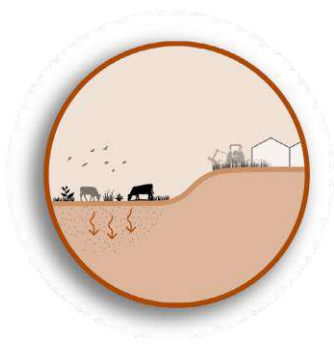
Zie KRW- en PAGW-projecten als motoren van verandering op de korte termijn en koppel andere water- en recreatiedoelen mee. Laat ze aansluiten bij de landschappelijke kwaliteiten van de omgeving. Neem het op in omgevingsvisies en geef het mee als randvoorwaarde in de KRW- en PAGW opgave.

Voorbeeld: Swalm als mogelijke recreatieve as door het landschap

Zet ook in op 'tussenvormen' van natuur en landbouw.

Zet niet alleen in op 'natuur-natuur', maar juist ook op tussenvormen, zoals 'landschapsgronden' met landschapselementen en toekomstbestendige landbouw die bijdraagt aan bredere doelen: biodiversiteit, landschap en cultuurhistorie.

4. Toekomstbestendige landbouw voor een gezonde bodem, op de juiste plek

In en na 2050:

- **'Boeren' we overstromingsrisico-bewust:** overall in het stroomgebied is grote sponswerking door bodemverbetering middels onder andere natuurinclusieve landbouw. In de lage delen van de Maasvallei is de landbouw extensief, terwijl de kapitaalintensieve landbouw op de hogere delen ligt.
- **Kan de landbouw goed omgaan met droogte** doordat de teelt is aangepast aan de natuurlijke peilen. Daarbij zorgt een goede omgang met de bodem voor een goed watervasthoudend vermogen.
- **Is de landbouw in harmonie met de natuur:** de grens tussen landbouw en natuur is zachter geworden.

Zorg voor maximale sponswerking op landbouwgrond

Zet overal in op maximaal bodemherstel om de sponswerking te vergroten. Dit kan bijvoorbeeld binnen het rivierbed soms een overgang van akkerbouw naar (biodivers) grasland betekenen, of een overgang naar grondverbeterende gewassen.

Voorbeeld: Eiwitmengsel van luzerne, festulolium en klavers bij boer Zeeegers in Wellerlooi

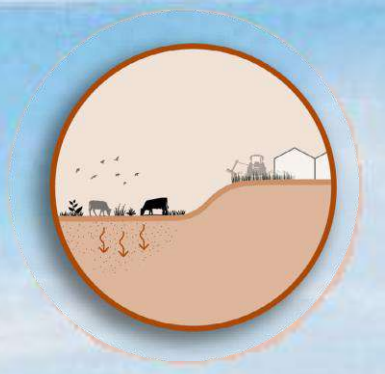
Laat teelt peil/bodemgesteldheid volgen

Ontmoedig teelten met een hoog waterverbruik in droogtegevoelige gebieden en stimuleer diepwortelende gewassen op hogere en drogere gronden. Verhoog de grondwaterstand in gebieden waar deze nu nog kunstmatig laag gehouden wordt en pas de teelt hierop aan.

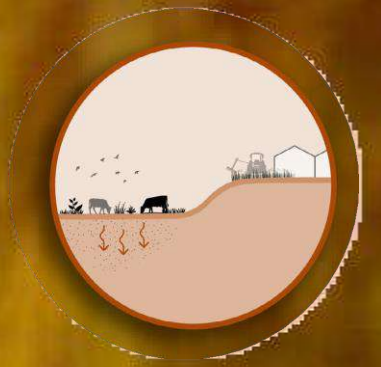
Voorbeeld: Diepwortelende veldbonenteelt

Zoneer de kapitaalintensieve landbouw op de hogere delen

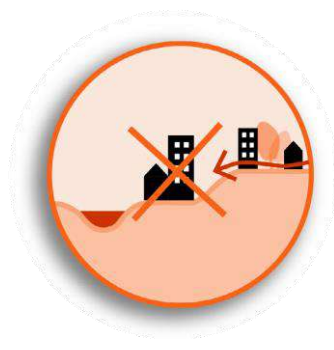

Zorg dat in de overstroombare delen van de Maasvallei op termijn geen grote economische risico's zijn voor de landbouw en hanteer daar een uitsterfbeleid voor kapitaalintensieve teelten zoals rozenteelt of glastuinbouw. Cluster footloose landbouw op duurzame agroparken nabij hoofdinfra, op de hogere delen.

**Zie productie biobased bouw materiaal als kans voor
laagproductieve landbouwgrond in
overgangsgebieden.**

Bij weinig toekomstperspectief voor huidige landbouwpraktijken (zoals overgangsgebieden naar N2000-gebieden) en ongeschikte bodems voor voedselproductie, is de productie van biobased bouwmaterialen als hennep, riet of vlas een kans. Houd hierbij rekening met de effecten op de doorstroming, dus doe dit binnendijs of in de luwe delen van het rivierbed (in overleg met RWS), en richt het gebied met minimaal 10% groenblauwe dooradering in.

5. Hoog, droog en groen wonen en werken

In en na 2050:

- **Wonen we hoog en droog en op slimme plekken.**

De grootste concentraties nieuwe woningen liggen op de hogere flanken van de Maasvallei of met een hogere drempelhoogte, en nabij bestaande OV- en infraknooppunten. Bestaande, geïsoleerd liggende woningen en (verouderde) bedrijven zijn langzamerhand uit het rivierbed verdwenen door ontmoedigingsbeleid.

- **Hebben we een maximale groenblauwe dooradering van stad en land:**

Nieuwe en bestaande

woongebieden hebben voldoende groenblauwe dooradering zodat regenwater kan infiltreren. Steden en dorpen hebben hun eigen identiteit behouden en er is ruimte tussen het kralensnoer van bebouwing voor natuur, water en recreatieve verbindingen.

Bouw hoog en droog, met voldoende groen, goede bereikbaarheid en uitlooptmogelijkheden

Ontwikkel grootschalige woningbouw (meerdere huizen en inrichting openbare ruimte) in of dichtbij bestaande kernen, nabij ov en infra, op hoge grond en bied voldoende groenblauwe ruimte voor verkoeling, infiltratie en recreatie.

Voorkom het aan elkaar groeien van dorpen en steden

Hanteer minimale landschapsbuffers (bijvoorbeeld 1000m) tussen kernen voor groenblauwe dooradering en voor het behoud van de identiteit van dorpen en steden.

Voorbeeld: Beekdal tussen Bunde en Haven Maastricht

Reguleer ontwikkelingen in buitendijkse gebieden (landbouw en recreatie)

Bij mogelijke renovatie of herbouw van bedrijfsgebouwen voor landbouw of nieuwbouw voor watergebonden recreatie: laat het totale waterbergend vermogen niet afnemen, maar toenemen. Verklein bij renovatie het verhard oppervlak. Maak ophogingen alleen mogelijk door extra ruimte in het rivierbed, binnen landschappelijke kaders. Bouw met verhoogde drempelhoogtes, klimaatadaptief en met veel ruimte voor infiltratie.

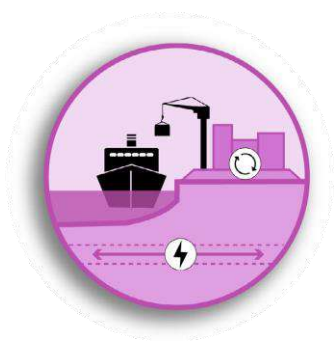
Voorbeeld: Natuurderij IJsselrande

Reserveer gebieden voor mogelijke toekomstige dijkterugleggingen en dijkverlengingen.

Voorkom permanente woningbouw en bedrijvigheid op plekken die nu nog binnendijks liggen, maar waar in de toekomst mogelijk een dijk teruggelegd moet worden (reserveringsgebieden) of verwacht wordt dat een dijkverlenging mogelijk is.

Beeld: omgeving Vierwaarden, via de Limburger.nl (14 nov '22).

6. Klimaatrobuuste, duurzame bedrijvigheid en infra, in balans met andere functies

In en na 2050:

- **Functioneren robuuste havens als cruciale spil in de emissievrije, circulaire economie:**

bij grote steden is er ruimte in havens voor de verwerking van materialen, benodigd voor de circulaire economie. De havens zijn multimodale hubs, verbonden met omliggende gebieden via vervoer over water, weg en spoor.

De havens kunnen tegen een stootje bij hoogwater, ook omdat er elders eerst extra systeemherstel heeft plaatsgevonden. De Maas en het Julianakanaal blijven belangrijke corridors voor de scheepvaart.

- **Liggen energie- en infranetwerken op de juiste plek:**

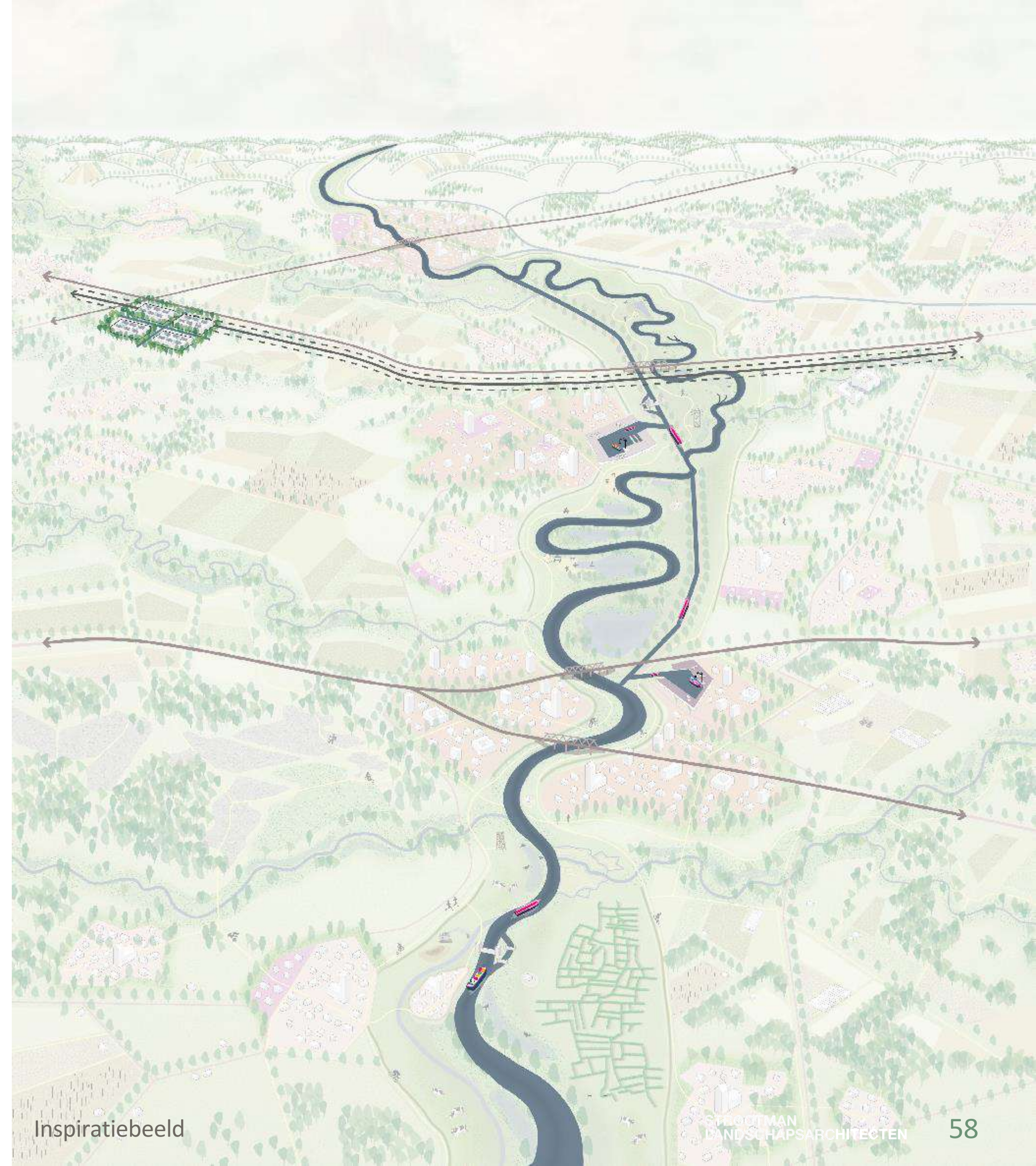
deze hebben voldoende speling om rekening te houden met

systeemherstelmaatregelen. Knooppunten en aftakkingen liggen op de plek waar intensieve bedrijvigheid gewenst is. Bedrijvigheid ontwikkelt zich vervolgens langs de energienetwerken.

- **Ligt grootschalige kapitaalintensieve bedrijvigheid op de flanken:**

grootschalige bedrijvigheid

is klimaatneutraal, circulair en concentreert zich op de hogere delen en rondom belangrijke pijpleidingen als de Deltacorridor.

Faciliteer verplaatsing van kapitaalintensieve bedrijven uit het rivierbed

Voorkom extra inperking van de overstromingsruimte voor Maas en zijbeken. Hanteer een uitsterfbeleid voor bestaande kapitaalintensieve bedrijven in onbeschermde, ooit doorstroombare gebieden en begeleid ze actief in de verplaatsing.

Voorbeeld: oude steenfabriek Milsbeek (links), kapitaalintensieve rozenteelt in het Maasdal (rechts)

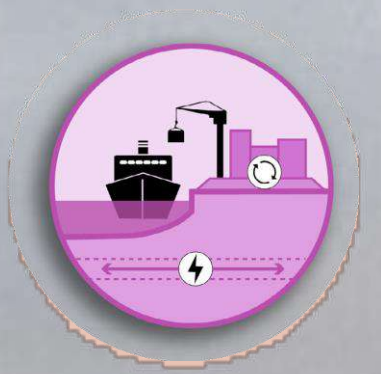
Zorg voor extra systeemherstel om ruimte te houden voor havens als spil in de circulaire economie

Zorg dat er voldoende ruimte is voor de opslag en verwerking van materialen die nodig zijn in de circulaire economie. Koppel extra ruimte voor havens aan extra systeemherstel (stel dit als voorwaarde). Dimensioneer havens robuust zodat ze bestand zijn tegen hoogwater.

Voorbeeld: nieuwe haven Wansum.

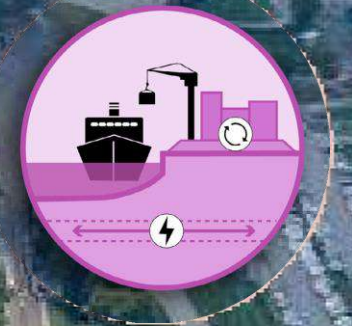
Houd rekening met toekomstige ontwikkelingen in het rivierbed bij aanleg van energie- en infranetwerken

Zorg dat hoogspanningslijnen, infrastructuur en pijpleidingen robuust gedimensioneerd zijn: ze mogen geen belemmering opleveren voor latere riververruiming, dijkversterkingen of scheepvaart.

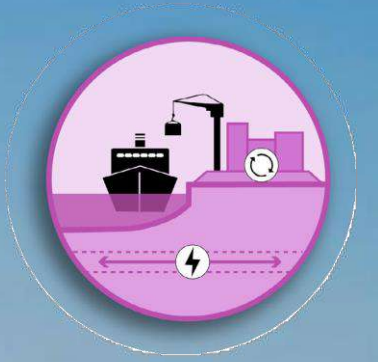
Voorbeeld: Hoogspanningsmasten op 'pootjes', Opheusden

Zie energienetwerken als mede-ordenend, en stuur hiermee de clustering van bedrijven

De beschikbaarheid van groene stroom en waterstof bepaalt straks waar bedrijven zich willen vestigen. Gebruik dit gegeven en zorg bijvoorbeeld dat aftakkingen liggen op plekken met gewenste bedrijvencusters, en niet richting of door kwetsbare landschappen, natuurgebieden of gebieden voor systeemherstel.

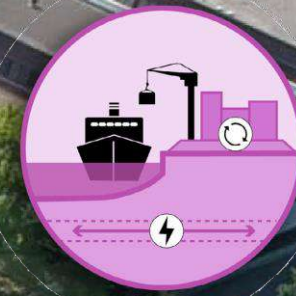
Zet in op multifunctioneel ruimtegebruik en voorkom verspilling van water, ruimte en landbouwgrond

Voorkom bodembedekking door zonnenvelden of andere ontwikkelingen van goede landbouwgrond en zet in op stapeling van zon en andere functies op gronden waar het echt niet anders kan, buiten het rivierbed. Zoneer bedrijvigheid met een hoog watergebruik weg uit gebieden met droogteproblematies. Beeld:

Zonnepanelen op bedrijfsloods, Greenport Venlo

Zoneer watergebonden bedrijvigheid in de havens en zorg dat niet-watergebonden bedrijvigheid hier gefaseerd verdwijnt.

Zorg dat bedrijvigheid die echt gebruik maakt van scheepvaart en overslag op kades genoeg plek heeft in de havens. Toets bij de herbestemming van percelen in de havens of bedrijven wel echt op deze plek thuis horen. Zorg dat watergebonden bedrijvigheid buitendijks blijft liggen (dus niet ingedijkt wordt).

Voorbeeld: Containerhaven Venlo

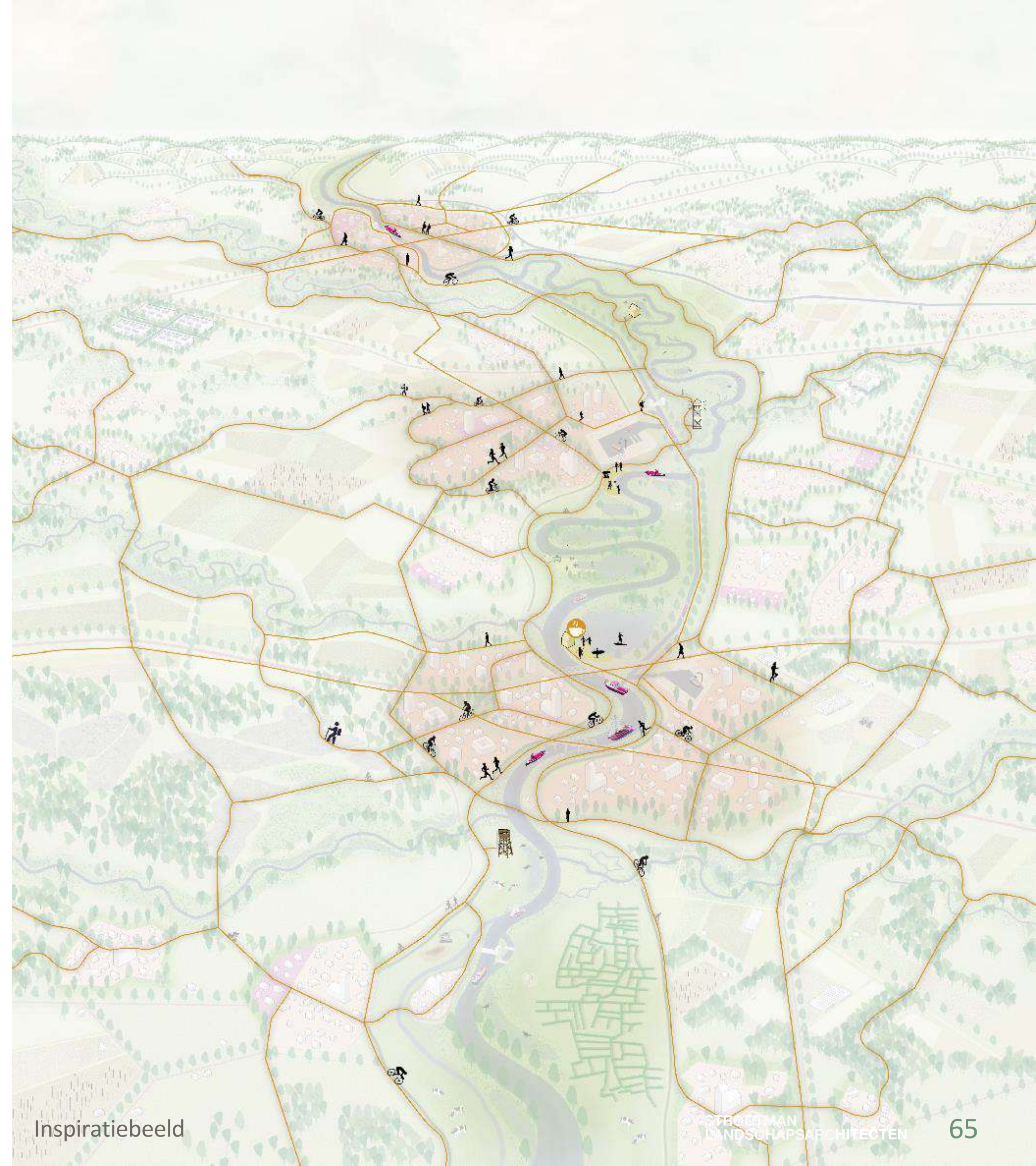

7. Een gevarieerd, beleefbaar landschap, van uitloop- tot rustgebied

In 2050:

- **Is de Maas zichtbaar en beleefbaar** vanaf oevers en waterfronten in dorpen en steden langs de Maas.
- **Is de Maas de recreatieve water-as van Limburg:** waar zijbeken en dorpen de Maas raken, liggen aantrekkelijke verbindingen naar het achterland.
- **Is er een landschap van 2 snelheden:** met hotspots, uitloopgebieden en 'landschapsparken' rondom steden en dorpen aan de ene kant, en luwe gebieden met ruimte voor rust en natuurherstel aan de andere kant.
- **Is er een uitgebreid routenetwerk:** met wandelpaden op dijken en in het landschap, snelfietspaden en dorpsommetjes en er is een breed scala aan recreatiemogelijkheden: van kanoën door de 'wilde' natuur tot pleisterplaatsen met kwaliteit aan de Maas.
- **Is cultuurhistorie optimaal beleefbaar,** (Maasheggen, fortificaties, kastelen, kloosters, etc) en in balans met andere

natuur- en landschapsdoelen.

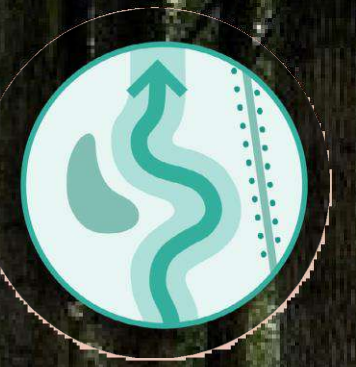

Inspiratiebeeld

STROTTMAN
LANDSCHAPSARCHITECTEN

65

Koester en versterk regionale verschillen in de beleving van de Maas

Zorg voor eenheid in verscheidenheid: Geef de Maas een eigen identiteit ten opzichte van de omringende plassen in Plassenmaas, geef de parallelle kanalen 'landschappelijk smoel' door bijvoorbeeld bomenlanen en zorg voor onderlinge samenhang tussen rivierverruimingen in de Noordelijke Maasvallei. Voorbeeld: 'ruige', natuurlijke Grensmaas versus door mens gemaakte, kunstmatige kanalen (referentie: Leopoldkanaal, Vlaanderen)

Laat groen meegroeien met woningbouw en maak het toegankelijk

Investeer tijdig in recreatieve uitloop en in combinatie met natuurontwikkeling en rivierverruiming rondom de grote steden en dorpen. Elke woningbouwontwikkeling levert ook een plus op voor (de connectie met) het landschap (hierbij is een balans tussen recreatie, natuur en landbouw belangrijk). Rondom steden en dorpen is intensiever gebruik van het landschap mogelijk. Combineer beheerpotjes en -methoden tussen verschillende overheden.

Voorbeeld: Kleine Weerd, uitloopegebied direct grenzend aan het Gouvernement in Maastricht

Zoneer recreatie

Bied verder weg van steden en dorpen ruimte aan rust en leefgebieden voor zeldzame soorten, hanteer hier restricties op recreatie. Niet alles kan overal.

Voorbeeld: Oude Maasarm, Meerlo

8. Ambitie: aandacht houden voor de menselijke maat

- **We bieden bewoners, boeren en andere ondernemers zo vroeg mogelijk inzicht en zekerheid.** Juist door zo vroeg mogelijk inzichtelijk te maken waar het slim is om te wonen en werken met het oog op toekomstige klimaatverandering en door gebieden aan te wijzen waar ontwikkelingen wél mogelijk zijn laat je mensen niet jarenlang in onzekerheid over hun toekomstperspectief.
- **We richten ons op het algemeen belang, maar met oog voor de effecten op de lokale leefbaarheid.** We passen de beslisregels toe met aandacht voor de effecten op individuen en gaan over de implementatie ervan in gesprek met betrokkenen. **Bij pijnlijke maatregelen kijken we of de pijn te verzachten is.** Hierbij houden we het algemeen belang in het oog.

05 SCHUURPUNTEN EN MOGELIJKE OPLOSSINGSRICHTINGEN

- VOORBEELDEN VAN HOE DIT PANORAMA KAN WERKEN OM MET SCHUURPUNTEN OM TE GAAN

Schuurpunten en mogelijke oplossingsrichtingen/te maken keuzes

Schuurpunten	Mogelijke oplossingsrichting / te maken keuze
Waterveiligheid van nu nog beschermde gebieden die landschappelijk gezien in het rivierbed liggen, maar juridisch binnendijs.	Voor de volgende dijkversterkingsronde: maak een afwegingskader op basis van: cultuurhistorische waarde (monumentale status/ensemblewaarde), economische waarde voor de Maasvallei, hoogteligging (is bescherming uberhaupt nodig?).
Economische activiteiten in de Maasvallei die geen toekomstvatbaarheid hebben in relatie tot hoogwatersituaties in 2100?	Faciliteer actief de verplaatsing van bedrijven en compenseer, aangezien de baten van verplaatsing opwegen tegen de vermeden kosten voor dijkversterking of rivierverruiming. Zorg hierbij op tijd voor duidelijkheid en perspectief voor de betrokkenen.
Balans tussen water vasthouden en water afvoeren? Moeten we altijd zoveel mogelijk water vasthouden? Waar zit het omslagpunt?	Maximale sponswerking van álle gronden in een stroomgebied helpt in beide situaties en is het belangrijkste om mee te beginnen. Er zit veel overlap tussen de overgang naar natuurinclusieve landbouw (inclusief nieuw verdienmodel) en de watersysteemaanpak. Ook kunnen bergingsgebieden een oplossing bieden door zowel piekbuien op te kunnen vangen, maar ook de grondwaterstand lokaal verhogen. Slimme weermonitoring en op tijd laten leeglopen van buffers voorafgaand aan piekbuien is hierbij belangrijk. Te leren valt van de aanpak bij Den Bosch.
'Eilanden' in de Maas. Voorbeelden hiervan zijn Aijen, Bergen, Visserweert, Well (toekomstig). Voor altijd blijven beschermen of in de toekomst andere afwegingen maken?	Deze oude dorpen liggen landschappelijk en cultuurhistorisch gezien op oeverwallen/ verhogingen in het Maasdal en zijn bepalend voor de identiteit van het gebied. Tot de 20ste eeuw waren veel van dit soort gebieden niet omdijkt. Door het inperken van het rivierbed van de Maas is de ligging problematischer geworden. Door de grote cultuurhistorische waarde is het echter essentieel om deze eilanden te behouden en moet er naar andere plekken worden gekeken voor extra systeemherstel
Omgang met gebied dat nu binnendijs komt te liggen. Zijn alle ontwikkelingen hier toegestaan, of levert dit problemen op i.r.t toekomstige klimaatverandering?	De normering van kering en daarmee de noodzaak tot dijkversterking hangt af van de kans X het gevolg op een overstroming. De gevolgen stijgen naarmate er meer vitale functies achter de dijk liggen. Het is belangrijk dat vitale functies wegblijven uit het voormalig stroombed. Denk hierbij aan ziekenhuizen, maar ook aan andere publieke functies zoals scholen, brandweer, politie, etc.
Hoe omgaan met Water bodem sturend keuze: geen bebouwing onbeschermde gebieden? Zorg is dat alles op slot gaat.	Er zijn uitzonderingssituaties mogelijk, waar het toevoegen van bebouwing gecombineerd kan worden met extra systeemherstel, om zo integrale gebiedsontwikkeling tot stand te brengen. Ook kan er sprake zijn van natuurinclusieve landbouw in het rivierbed, waarvoor bebouwing nodig is, of watergebonden recreatie die per definitie alleen langs de rivier kan plaatsvinden. Voor al deze ontwikkelingen geldt dat nieuwe ontwikkelingen in principe altijd moeten bijdragen aan systeemherstel en dat maatwerk geboden is. Woningbouw, overige bedrijvigheid en vitale functies blijven uiteraard niet de bedoeling.
Als je de principes voor 2050 nu al gebruikt om de huidige inrichting in en om de Maas te bekijken, zijn er dan al knelpunten waar grote veranderingen nodig zijn in de komende 25-30 jaar?	Hier is nog geen studie voor gedaan. Wel zijn Waterschappen, Provincie en het Rijk voortdurend bezig om goed voorbereid te zijn op toekomstige ontwikkelingen. Het kan interessant zijn de principes uit het Panorama naast het huidige beleid te leggen en te kijken of het extra knelpunten oplevert ten opzichte van wat er nu al in beeld is.

06 RAAKVLAKKEN MET PROVINCIALE PROGRAMMA'S

- WELKE RAAKVLAKKEN ZIJN ER MET ANDERE PROGRAMMA'S ZOALS HET LPLG, IRM EN NOVEX?

Raakvlakken hoofddoelen LPLG en principes en beslisregels Panorama Maasvallei

Hoofddoelen LPLG*	Hieraan bijdragende principes/ beslisregels Panorama
Rijksdoelen natuur (stikstofreductie, areaaluitbreiding, instandhouding natuurkwaliteit, hydrologische doelen en groenblauwe dooradering), water (schoon oppervlakte- en grondwater, goede toestand grondwaterlichamen, goede zoetwaterbeschikbaarheid) en klimaat (reductie uitstoot broeikasgassen, koolstofvastelgging)	 Zorgen dat grond- en delfstoffenwinning niet ten koste gaat van biodiversiteit en het voorkomen van verstoring van diepe grondwaterstromen (geen diepe plassen) dragen bij aan een goede toestand van grondwaterlichamen en aan het instandhouden van de natuurkwaliteit. Betrekken van natuurinclusieve landbouw en zijbeken bij het realiseren van PAGW- doelen draagt bij aan areaaluitbreiding en de instandhouding van natuurkwaliteit. Vergroten van waterbergende delen van zijbeken en verruigen van haarvaten dragen bij aan een goede zoetwaterbeschikbaarheid in tijden van droogte.
Perspectief voor sectoren	 Bieden van randvoorwaarden en kaders voor de landbouw vanuit water en bodem en het zoeken naar combinaties van landbouw met andere functies zorgt voor perspectief.
Houdbare vergunningverlening	Combinatie van principes kan op termijn leiden tot meer ruimte en duidelijkheid voor agrarische ondernemers.
Leefbaarheid	 Het uitgangspunt 'aandacht voor de menselijke maat': bieden van duidelijkheid aan bewoners en bedrijven welke activiteiten op de lange termijn wél en niet zijn toegestaan binnen het rivierbed en het compenseren en bijdragen aan leefbaarheid bij uitvoeren pijnlijke maatregelen.
Landschappelijke kwaliteit	Uitgangspunt ruimtelijke kwaliteit tegelijkertijd met integraal oppakken opgaven, niet alleen binnen waterveiligheidsprojecten, maar in de aanpak van alle ruimtelijke opgaven. Landschappelijke kwaliteit daarnaast als separate opgave zien, bijvoorbeeld door het toevoegen van landschapselementen. Tenslotte: dit Panorama kan een kwaliteitskader voor buitendijkse LPLG-opgaven zijn.

*bron: Plan van Aanpak Gebiedsgerichte Planproces Gebiedsprogramma Limburg, oktober 2022

Raakvlakken adviezen IRM* en principes en beslisregels Panorama Maasvallei

Adviezen Systeembeschouwing*	Hieraan bijdragende principes/ beslisregels Panorama
Rivierbodems omhoog en stoppen zandwinning zomerbed	 Reliëfvolgend ontgraven binnen landschappelijke kaders limiteert zandwinning in het zomerbed (dit is in lijn met de IRM-beleidskeuze om onttrekking sediment uit zomerbed te stoppen).
Rivieren op tijd meer ruimte geven	 Inzetten op extra systeemherstel in het rivierbed en het systeem van zijbeken biedt meer ruimte voor rivieren. Hiernaast ook ruimte reserveren om ook na dijkversterking de systeemwerkingsgebieden voor de toekomst veilig te stellen. Bedrijvigheid zoneren: kapitaalintensieve, niet watergebonden bedrijvigheid zoneren op hogere gronden. Landbouw zoneren: kapitaalintensieve landbouw zoneren op hogere gronden. Bebouwing zoneren: nieuwbouw concentreert zich op de hogere gronden en kleinschalige ontwikkelingen in het rivierbed kunnen alleen plaatsvinden wanneer het waterbergend vermogen toeneemt.
Voorbereiden op vaker en langere droogte	 Vasthouden water in haarvaten van zijbeken vergroot watervoorraad in droge tijden. Vergroten sponswerking landbouw en inzetten op teelt volgt peil/bodemgesteldheid.
Riviernatuur herstellen	 Het betrekken van natuurinclusieve landbouw en zijbeken bij het realiseren van PAGW- doelen draagt bij aan areaaluitbreiding en de instandhouding van natuurkwaliteit.

*bron: Systeembeschouwing Rijn en Maas ten behoeve van ontwerp en besluitvorming, Programma IRM, 2022

Raakvlakken Ruimtelijk Voorstel NOVEX Provincie Limburg en Panorama Maasvallei

Scope onderwerpen ruimtelijk voorstel Limburg*	Hieraan bijdragende principes/ beslisregels Panorama
Impact principes 'Water en bodem sturend'	 Voor de occupatielaag (landbouw, wonen, bedrijvigheid): beslisregels geven gedetailleerdere uitwerking van principes 'Water en bodem sturend'
Hoe omgaan met ruimtelijke kwaliteit?	Uitgangspunt ruimtelijke kwaliteit tegelijkertijd met integraal oppakken opgaven, niet alleen binnen waterveiligheidsprojecten, maar in de aanpak van álle ruimtelijke opgaven. Landschappelijke kwaliteit daarnaast als separate opgave zien, bijvoorbeeld door het toevoegen van landschapselementen. Tenslotte: dit Panorama kan een kwaliteitskader voor buitendijkse LPLG-opgaven zijn.
Ruimtelijke zonering landelijk gebied als instrument om doelen natuur en water te realiseren met perspectief voor landbouw en oog voor leefbaarheid.	 Zoneren van landbouw volgens teelt volgt peil/bodemgesteldheid en kapitaalintensieve landbouw op hogere delen.
Toekomstbestendige energie-infrastructuur	 Het sturen van bedrijfsclustering d.m.v. zorgvuldig plaatsen energienetwerken en het rekening houden met toekomstige rivierverruiming tijdens aanleg nieuwe (energie)infra en multifunctioneel ruimtegebruik zorgen voor een toekomstbestendige energie-infrastructuur.
Ruimtelijke impact transitie circulaire economie	 Genoeg ruimte houden in havens voor bedrijven die grondstoffen opslaan en verwerken in de circulaire economie.
Werklocaties/GRIP	 Ruimte reserveren in havens voor watergebonden bedrijven, overige bedrijvigheid clusteren rondom energiehoofdinfrastructuur buiten het rivierbed.
Integrale verstedelijkingsaanpak	 Nieuwe bebouwing concentreren op hogere gronden, met voldoende groenblauwe dooradering, uitlooptmogelijkheden en met een goede bereikbaarheid.

*bron: Gespreksnotitie Ruimtelijk Voorstel Provincie Limburg, mei 2023

BIJLAGEN

Bronnenlijst

- Adaptieve Uitvoeringsstrategie Maas 2020-2050, mogelijkheden voor waterstandsverlaging bij hoogwatersituaties als bouwsteen voor Integraal Riviermanagement, oktober 2019
- Beeld op de rivier, ontwikkelperspectief voor de Maas en Rijntakken, Defacto, juni 2021
- Bijzondere oevers en fronten in de Maasvallei; bouwsteen ten behoeve van het samenstellen van maatregelpakketten voor dijkversterking en rivierverruiming, Strootman Landschapsarchitecten, februari 2018
- Concept Limburgs Programma Landelijk Gebied, Provincie Limburg, juni 2023
- Gespreksnotitie Ruimtelijk Voorstel Novex Provincie Limburg, mei 2023
- Hoogwaterbeschermingsprogramma: van ‘sober en doelmatig’ naar ‘slim en doelmatig’, College van Rijksadviseurs, 2020
- Integrale Verkenning Maas, 2003
- Maas 2050; Waterschap Limburg; 2023.
- Op Waterbasis in de Maasvallei, Deltares, mei 2023
- Panorama Bedijkte Maas, Strootman Landschapsarchitecten & Provincie Noord-Brabant, februari 2023
- Panorama Gelderse rivieren, provinciaal handelingsperspectief en aanzet uitvoeringsagenda; West 8, februari 2022
- Panorama Noord Limburgse Maasvallei, "Een nieuw perspectief voor leven met de Maas", november 2019 (niet vastgesteld)
- Ruimtelijke kwaliteit Noordelijke Maasvallei, visie en leidende principes, Hoogwaterbeschermingsprcgramma Noordelijke Maasvallei; april 2019
- Ruimtelijk Perspectief Maas; Strootman Landschapsarchiten, juni 2018
- Systeembeschouwing Rijn en Maas ten behoeve van ontwerp en besluitvorming, 2022

Verklarende woordenlijst

Beslisregel: geeft richting aan keuze die bestuurder kan maken, maar is geen dwingend voorschrift.

Binnendijks: alle gebieden die achter een primaire waterkering liggen. Een deel daarvan ligt nu nog binnen het rivierbed, maar na dijkversterking worden deze delen uit de Bgr gehaald.

Buitendijks: alle gebieden die niet beschermd zijn door een dijk en die dus kunnen overstromen bij hoogwater.

'Eilanden' in de Maasvallei: deze plekken zijn oorspronkelijk oeverwallen/verhogingen in het Maasdal, vaak al eeuwenlang bewoond en hebben daardoor vaak een grote cultuurhistorische waarde. Veel 'eilanden' zijn inmiddels bedijkt en zitten niet meer 'vast' aan de hogere gronden. Voorbeelden zijn Aijen, Bergen en Visserweert.

HWBP: Hoogwaterbeschermingsprogramma, het programma om de dijken en andere waterkeringen te versterken en onderhouden, met 2050 als horizon. Het is een samenwerking tussen de waterschappen en Rijkswaterstaat.

IRM: Programma Integraal Riviermanagement, een programma om de opgaven en kansen in het rivierengebied tot 2050 integraal aan te pakken. Op dit moment wordt het programma uitgewerkt in een Programma onder de Omgevingswet (POW).

KRW: Kaderrichtlijn Water, een Europese richtlijn uit 2000 met als doel de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater in Europa te waarborgen. De KRW stelt eisen aan de chemische en ecologische toestand van het water.

NOVI/NOVEX: De NOVI is de Nationale Omgevingsvisie, een visie van de Nederlandse overheid op de toekomstige inrichting en kwaliteit van de leefomgeving. Op dit moment wordt de NOVI verder uitgediept in de NOVEX, waarin het Rijk samen met provincies structurerende keuzes maakt voor nationale opgaven, zoals woningbouw, mobiliteit, landbouw en natuur.

PAGW: Programmatische Aanpak Grote Wateren, een programma om de ecologische waterkwaliteit en de natuur te verbeteren in vier gebieden: Waddengebied, IJsselmeergebied, Rivierengebied en Zuidwestelijke Delta. Gestart in 2018, loopt tot 2050.

Rivierbed: is beschreven in de Bgr (beleidslijn grote rivieren), en geeft de begrenzing aan van het gebied waar de Maas kan stromen en waar daarom juridische beperkingen gelden voor andere ontwikkelingen dan opvang en berging van Maaswater.

Systeemmaatregelen: tegelijkertijd met (en als onderdeel van de afspraak van) het laten vervallen van de Bgr in de binnendijkse gebieden, worden op een 12 tal plaatsen de gebieden achter de primaire waterkering gereserveerd en vervolgens via een systeemmaatregel behouden voor de afvoer en berging van Maasafvoer.

Zomerbed: de bedding van de rivier die door de rivier wordt gebruikt in de zomer oftewel het smalle deel van een riviergeul waardoor het water wordt afgevoerd bij gewone waterstanden.

Colofon

Het werkdocument Panorama Maasvallei is gemaakt in opdracht van de Provincie Limburg, door Strootman Landschapsarchitecten.

Het werkdocument is mede tot stand gekomen door de inbreng van het Ambtelijk Platform Maasvallei en meerdere overleggen met de ambtelijke werkgroep.

Werkdocument, Oktober 2023

provincie limburg

**STROOTMAN
LANDSCHAPSARCHITECTEN**

Provincie Limburg

Postbus 5700

6202 MA Maastricht

www.limburg.nl

postbus@limburg.nl

T. (+31) 43 389 99 99

Strootman Landschapsarchitecten

Funenpark 1D

1018 AK Amsterdam

www.strootman.net

bureau@strootman.net

T. (310) 204 19 41 69